

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 1.7.2002
KOM (2002) 349 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET
OG DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG**

**MOD EN TEMATISK STRATEGI FOR BÆREDYGTIG ANVENDELSE AF
PESTICIDER**

RESUMÉ.....	4
I. Indledning	6
II. Temastrategiens målsætninger	7
III. Baggrund, gennemgang af den nuværende situation og evaluering.....	9
1. Baggrund og rækkevidde	9
1.1. Definitioner	9
1.2. Meddelelsens rækkevidde	9
1.3. Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler: mængder, fordele, omkostninger og farer.....	10
1.3.1.Mængden af plantebeskyttelsesmidler, der anvendes i EU.....	10
1.3.2. Fordele ved at anvende plantebeskyttelsesmidler	11
1.3.3. Farer og omkostninger ved at anvende plantebeskyttelsesmidler	12
1.3.4. Begrænsning af risikoen ved anvendelse af plantebeskyttelsesmidler	14
2. Oversigt over eksisterende fællesskabsinstrumenter og initiativer i medlemsstaterne	15
2.1. Fællesskabsinstrumenter, som direkte påvirker anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler	15
2.1.1. Direktiver om kontrol med markedsføringen af plantebeskyttelsesmidler	15
2.1.2. Direktiver, som fastlægger maksimalgrænseværdier	16
2.1.3. Direktiver om kontrol med vandkvaliteten i EU	17
2.2. Andre fællesskabsinstrumenter, som indirekte påvirker anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler	18
2.2.1. Den fælles landbrugspolitik	18
2.2.2. Direktiver om forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen	20
2.2.3. Genetisk modificerede organismer (GMO).....	21
2.2.4 Fællesskabets forskning	21
2.3. Yderligere fællesskabsinitiativer, som kan bidrage til bæredygtig anvendelse af pesticider	21
2.4. Nationale initiativer, som bidrager til at mindske risiciene ved plantebeskyttelsesmidler	22
2.5. Instrumenter til overvågning af udviklingen: statistikker om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler og indikatorer.....	23
3. Vurdering af den nuværende situation	26
IV. Kandidatlandenes situation	26
V. Internationale aspekter og regionalt samarbejde	27
VI. Elementer i en europæisk tematisk strategi for bæredygtig anvendelse af pesticider	29

1. Nedbringelse af farer og risici for sundheden og miljøet i forbindelse med pesticidanvendelse:	30
2. Forbedret kontrol med anvendelse og distribution af pesticider	32
3. Nedbringelse af koncentrationerne af farlige aktive stoffer, bl.a. ved at substituere de farligste stoffer med sikrere (herunder ikke-kemiske) alternativer.....	33
4. Tilskyndelse til begrænset pesticidanvendelse eller pesticidfri dyrkning, navnlig ved at øge forbrugernes bevidsthed, fremme af brugen af kodekser for god praksis og fremme af overvejelser om eventuel anvendelse af finansielle instrumenter.....	34
5. Et gennemskueligt system til rapportering og overvågning af fremskridtene hen imod strategiens mål, herunder udvikling af passende indikatorer.....	36
6. Kandidatlandene.....	37
7. Internationale aspekter	38
VII. Konklusion og arbejdet fremover	38
Bilag 1: Undersøgelser gennemført i forbindelse med projektet om bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler	40
Artikel 2: Definitioner.....	41

RESUMÉ

Det sjette miljøhandlingsprogram, som er vedtaget af Europa-Parlamentet og Rådet¹, bestemmer, at der skal udarbejdes en *Tematisk strategi for bæredygtig anvendelse af pesticider* med det formål at begrænse pesticiders indvirkning på menneskers sundhed og miljøet og mere generelt at nå frem til en mere bæredygtig anvendelse af pesticider foruden en betydelig nedbringelse af risiciene generelt, samtidig med at den nødvendige beskyttelse af afgrøderne garanteres.

De nuværende retlige rammer, som der henvises til i sjette miljøhandlingsprogram, navnlig direktiv 91/414/EØF og direktiverne om restkoncentrationer i fødevarer, fokuserer hovedsageligt på pesticiders begyndelses- og slutfase, dvs. godkendelse af stoffer til brug i plantebeskyttelsesmidler inden markedsføring (prævention ved kilden) og maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer i fødevarer og foderstoffer. Disse direktiver er ved at blive revideret. Tematiske strategi kommer til at supplere de eksisterende lovgivningsrammer, idet den er målrettet mod plantebeskyttelsesmidlers anvendelsesfase.

Denne meddelelse er et stort skridt frem i udarbejdelsen af temastrategien for bæredygtig anvendelse af pesticider. Dens hovedmål er:

- at minimere farer og risici for sundhed og miljø i forbindelse med pesticidanvendelse
- at forbedre kontrollen med anvendelsen og distributionen af pesticider
- at nedbringe koncentrationerne af skadelige aktive stoffer, navnlig ved at erstatte de farligste med sikrere (herunder ikke-kemiske) alternativer
- at fremme landbrugsdrift uden eller med begrænset brug af pesticider
- at etablere et gennemskueligt system for indberetning og overvågning af udviklingen, herunder opstilling af passende indikatorer.

Meddelelsen opridser den nuværende situation i Fællesskabet og medlemsstaterne på grundlag af det foreliggende forberedende arbejde. Det omfatter bla. kvantitative data om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler og de dermed forbundne omkostninger og risici. Der gives også en oversigt over relevant fællesskabslovgivning på området (direktiv 91/414/EØF, direktiverne om maksimale restkoncentrationer i fødevarer og direktiv 2000/60/EF (rammedirektivet for vand)).

Derefter redegøres for de talrige forbindelser mellem temastrategien og andre fællesskabspolitikker som f.eks. den fælles landbrugspolitik (navnlig miljøvenlige landbrugsforanstaltninger), sundhed og forbrugerbeskyttelse, den nye kemikaliepolitik og andre temastrategier, som efterlyses i sjette miljøhandlingsprogram (f.eks. jordbundsbeskyttelse).

Meddelelsen indeholder også et kort resumé af politikker og tiltag, som allerede findes i nogle medlemsstater, og som hidtil ikke er blevet koordineret. Derudover gennemgås tilgængelige statistikker og indikatorer. Manglen på fælles og harmoniserede indikatorer gør det vanskeligt at overvåge de kvantitative fremskridt hen imod en bæredygtig anvendelse af pesticider.

¹ Anfør reference, når den foreligger.

Betydningen af udvidelsesprocessen og Fællesskabets internationale forpligtelser gennemgås ligeledes.

I meddelelsens vigtigste afsnit foreslås en række potentielle foranstaltninger vedrørende de fem nævnte mål, som kunne indgå som en del af temastrategien, og det anføres, hvilke foranstaltninger Kommissionen foretrækker.

Meddelelsen har til formål at igangsætte en bred debat, som inddrager alle interessenter som landbrugere og producenter, ikke-statslige organisationer, industrien, andre arbejdsmarkedsparter og offentlige myndigheder. Ud over en konference for interessenter i 4. kvartal 2002 (alle kan deltage), vil offentligheden kunne deltage i debatten via Internet. Rådets og Europa-Parlamentets udtalelser vil der selvfølgelig blive lagt særlig vægt på.

Efter høringsprocessen videreudvikler Kommissionen den temastiske strategi og beskriver alle påtænkte foranstaltninger i løbet af 2003 og forelægger strategien for Rådet og Parlamentet til godkendelse i begyndelsen af 2004.

I. INDLEDNING

Bæredygtig anvendelse af pesticider er et af målene for det femte miljøhandlingsprogram² og den reviderede udgave heraf³. I kapitlet om landbrugssektoren og kapitlet om forvaltning af vandressourcer opfordres bl.a. til:

”yderligere at udvikle foranstaltninger vedrørende landbrugs- og ikke-landbrugspesticider med henblik på at sikre bæredygtig brug af disse” og en nedgang i ”anvendelsen af kemikalier, indtil ingen af de grundlæggende naturlige processer påvirkes”.

I midten af 1992 iværksatte Kommissionen og de nederlandske myndigheder en undersøgelse af udviklingen og evalueringen af kommende strategier for plantebeskyttelsesmidler. Projektet blev ledet af en styregruppe sammensat af repræsentanter fra de berørte kommissionstjenestegrene og de nederlandske ministerier for boliger, rumplanlægning, miljø og landbrug samt naturforvaltning og fiskeri.

Projektet blev inddelt i to faser med en midtvejs-workshop i juni 1994 og en afsluttende workshop i maj 1998, hvor alle medlemsstater og andre interessenter deltog, dvs. fra landbruget, industrien, miljøorganisationer og forbrugergrupper. Projektet udmøntede sig i en række rapporter om pesticidanvendelse og mulige politikker⁴ samt en række anbefalinger, som fremkom i forbindelse med workshoppen.

Der var enighed om *”behovet for yderligere politiske EU-instrumenter til nedbringelse af risikoen i forbindelse med plantebeskyttelsesmidler. Instrumenterne bør have fælles målsætninger og tilpasses behovene på EU-plan samt nationalt og lokalt plan.”*

Ved landbrugsministrenes rådsmøde i Cardiff i 1999 blev der fastlagt særlige målsætninger for landbrugskemikalier i ”Rådets strategi for integration af bæredygtig udvikling i den fælles landbrugspolitik”⁵. Heri hedder det:

”Ud over EU-bestemmelser til regulering af de maksimale grænseværdier for pesticider i landbrugsprodukter og foranstaltninger til at nedbringe miljørisikoen i forbindelse med anvendelsen af pesticider (vandforurening, forringelse af biodiversiteten osv.) bør der udarbejdes yderligere foranstaltninger inden for følsomme områder.”

”Plantebeskyttelsesmidler og biocider bør kun anvendes, hvis der er behov for det og i overensstemmelse med principperne for god plantebeskyttelsespraksis.”

”Det er nødvendigt at nedbringe miljørisiciene i forbindelse med anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler og biocider yderligere, og at fortsætte med at sikre, at deres anvendelse ikke udgør nogen sundhedsfare.”

Den 24. januar 2001 vedtog Kommissionen sin meddelelse om det sjette miljøhandlingsprogram sammen med et forslag til vedtagelse af en afgørelse fra Europa-Parlamentet og Rådet⁶. Afgørelsen blev vedtaget den XXX⁷. Artikel 7, stk. 1 bestemmer, at

² EFT C 138 af 17.5.1993.

³ EFT L 275 af 10.10.1998.

⁴ Referencer findes i bilag 1. Hele teksten findes på:
<http://europa.eu.int/comm/environment/ppps/home.htm>

⁵ Landbrugsministrenes rådsmøde, bilag 13078/99/April84/Env 398.

⁶ KOM(2001)31 endelig.

⁷ forventes vedtaget i juni 2002.

pesticiders virkninger på sundhed og miljø skal reduceres og mere generelt skal der opnås en mere bæredygtig anvendelse af pesticider samt en betydelig samlet nedsættelse af risici og af pesticidanvendelsen, der dog skal være forenelig med den nødvendige afgrødebeskyttelse. I henhold til artikel 7, stk. 2, litra c), kan dette nås ved hjælp af:

- *en fuldstændig gennemførelse og vurdering af den nuværende lovgivningsrammes effektivitet for at sikre et højt beskyttelsesniveau, når den ændres. Denne revision kunne, hvor det er relevant, omfatte en sammenlignende vurdering og udarbejdelse af fællesskabsgodkendelsesprocedurer for markedsføring*
- *en tematisk strategi for bæredygtig anvendelse af pesticider.*

Herudover opfordres der i artikel 7, stk. 2, litra d) til følgende foranstaltninger vedrørende pesticider:

- *hurtig ratifikation af Rotterdam-konventionen om proceduren med forudgående informeret samtykke for visse farlige kemikalier og pesticider i international handel og Stockholm-konventionen om persistente organiske miljøgifte*
- *ændring af Fællesskabets forordning (EØF) nr. 2455/92 af 23. juli 1992 om udførsel og indførsel af visse farlige kemikalier⁸ med henblik på at bringe forordningen i overensstemmelse med Rotterdam-konventionen og forbedre de heri fastsatte procedurer samt oplysningerne til udviklingslandene*
- *støtte til forbedring af forvaltningen af kemikalier og pesticider i udviklingslandene og kandidatlandene, herunder bortskaffelse af lagre af forældede pesticider, bl.a. gennem støtte til projekter, der tager sigte på bortskaffelse*
- *bidrag til de internationale bestræbelser på at udarbejde en strategi for international forvaltning af kemikalier.*

I henhold til artikel 4 bør temastrategierne udvikles på en bred front og gennemføres i nært samråd med de relevante parter som f.eks. landbrugere og producenter, ikke-statslige organisationer, industrien, andre arbejdsmarkedsparter, forskerkredse og offentlige myndigheder, samtidig med at det, hvor det er relevant, sikres, at kandidatlandene høres. Temastrategierne bør forelægges Europa-Parlamentet og Rådet inden 3 år efter vedtagelse af det sjette miljøhandlingsprogram.

Denne meddelelse er et stort skridt frem ved udarbejdelsen af **den tematiske strategi for bæredygtig anvendelse af pesticider**. Den omfatter en analyse af den nuværende situation og foranstaltninger, som kunne vedtages under temastrategien. Formålet er at igangsætte en bred debat med alle berørte parter og navnlig Europa-Parlamentet og Rådet. Efter afslutning af høringsprocessen forelægger Kommissionen Europa-Parlamentet og Rådet den tematiske strategi, som inddrager alle indkomne bemærkninger og nøjere beskriver de påtænkte foranstaltninger.

II. TEMASTRATEGIENS MÅLSÆTNINGER

I henhold til artikel 7, stk. 1, i sjette miljøhandlingsprogram er temastrategiens hovedmål at nedsætte pesticiders virkninger på sundhed og miljø og mere generelt at opnå en mere

⁸ EFT L 251 af 29.8.1992, s. 13, senest ændret ved forordning (EF) nr. 2247/98 (EFT L 282 af 20.10.1998, s.12).

bæredygtig anvendelse af pesticider samt en betydelig samlet nedsættelse af risici og af pesticidanvendelsen, der dog skal være forenelig med den nødvendige afgrødebeskyttelse.

Som et led i det sjette miljøhandlingsprogram bør temastrategien også bidrage til de overordnede mål og være i overensstemmelse med programmets principper, som er opført i afgørelsens artikel 2. Det kræver bla., at strategien:

bidrager til at sikre et højt beskyttelsesniveau for miljøet og menneskers sundhed, og bør især tage hensyn til børns og miljøets særlige behov

bidrager til at bryde sammenkædningen af miljøbelastning og økonomisk vækst

støtter forbedring af forvaltningen af kemikalier og pesticider i udviklingslandene og kandidatlandene, herunder bortskaffelse af lagre af forældede pesticider, bl.a. gennem støtte til projekter, der tager sigte på bortskaffelse, og ved at styrke pesticidpolitikken som led i EU's udviklingspolitik⁹

inddrager subsidiaritetsprincippet og de uensartede forhold i Fællesskabets forskellige regioner

bidrager til udviklingen af en plantebeskyttelsespraksis, som passer ind i konceptet for bæredygtigt landbrug, herunder den sociale og økonomiske dimension.

Temastrategiens specifikke mål bør være:

- i) at minimere farer og risici for sundhed og miljø i forbindelse med pesticidanvendelse
- ii) at forbedre kontrollen med anvendelsen og distributionen af pesticider
- iii) at nedbringe koncentrationerne af farlige aktive stoffer, bl.a. ved at substituere de farligste stoffer med sikrere (herunder ikke-kemiske) alternativer
- iv) at tilskynde til begrænset pesticidanvendelse eller pesticidfri dyrkning, navnlig ved at øge forbrugernes bevidsthed, fremme af brugen af kodekser for god praksis og fremme af overvejelser om eventuel anvendelse af finansielle instrumenter
- v) at indrette et gennemskueligt system for rapportering og overvågning af fremskridtene hen imod strategiens mål, herunder udvikling af passende indikatorer.

⁹ KOM(2000)212.

III. BAGGRUND, GENNEMGANG AF DEN NUVÆRENDE SITUATION OG EVALUERING

1. Baggrund og rækkevidde

1.1. Definitioner

Begrebet ”pesticider” er en almen betegnelse for alle stoffer og produkter, som dræber skadedyr, uanset om de anvendes inden for landbruget eller til andre formål.

Plantebeskyttelsesmidler er aktive stoffer og præparater, som indeholder ét eller flere aktive stoffer, og som beskytter planter eller planteprodukter mod skadelige organismer (skadedyr) eller forebygger skader forårsaget af sådanne organismer. De kan virke på mange måder, f.eks. ved at dræbe skadedyr (dvs. de er pesticider), men også på andre måder som ved at skabe en fysisk barriere, afskrække skadedyr, tiltrække dem til noget andet end planterne eller ved at regulere plantens vækst osv. Plantebeskyttelsesmidler har brede anvendelsesmuligheder, f.eks. inden for landbrug, landskabsarkitektur og langs transportruter. De anvendes også i en vis udstrækning inden for skovbrug og privat havebrug.

Biocider er aktive stoffer og præparater, som indeholder ét eller flere aktive stoffer, der bruges til at ødelægge, afskrække, neutralisere, forebygge virkningen af eller på anden måde kontrollere virkningen af uønskede eller skadelige organismer (skadedyr), og som anvendes uden for landbrugssektoren, f.eks. inden for imprægnering eller desinfektion af træ, i husholdningen osv. Grænserne mellem plantebeskyttelsesmidler og biocider er for nylig blevet afklaret og dokumenteret¹⁰.

De vigtigste plantebeskyttelsesmidler og biocider er specialdesignede kemiske forbindelser med pesticidvirkning. Plantebeskyttelsesmidler kan dog også være kemiske basisprodukter (fedtsyrer, aminosyrer, andre almindelige kemiske stoffer), planter eller planteudtræk (planteolie eller dippelsolie, gelatine,) afledte omdannelsesprodukter eller andet.

1.2. Meddelelsens rækkevidde

På grund af de særlige forhold omkring pesticider - de udledes bevidst i miljøet til trods for de dermed forbundne potentielle risici - har der længe været reguleret på området i de fleste medlemsstater og på EU-plan¹¹. Det meste af Fællesskabets lovgivning har været fokuseret på godkendelse af stoffer til brug i plantebeskyttelsesmidler før markedsføring (dvs. ud fra et princip om prævention ved kilden) og maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer i fødevarer og foderstoffer (dvs. i slutfasen).

I løbet af årene er der udviklet et meget omfattende system til evaluering af risiciene for menneskers sundhed og miljøet fra plantebeskyttelsesmidler, og med vedtagelsen af direktiv 91/414/EØF indledte Fællesskabet i 1993 en revurdering af alle plantebeskyttelsesmidler på markedet (se det følgende hovedafsnit for en nærmere beskrivelse). Et lignende system til evaluering af biocider er for nylig blevet indført med direktiv 98/8/EF¹², som for første gang også pålægger mange medlemsstater at lovgive om biocider. Virkningen af denne nye lovgivning vil først blive synlig et godt stykke tid efter 2006, hvor de første evalueringer af

¹⁰ Vejledning aftalt mellem Kommissionens tjenestegrene og medlemsstaternes myndigheder for direktiv 98/8/EF vedrørende biocidholdige produkter og direktiv 91/414/EØF vedrørende plantebeskyttelsesprodukter (findes på: http://www.europa.eu.int/comm/food/fs/ph_ps/pro/wrkd/doc/wrkd/doc17_en.html).

¹¹ De tidligste fællesskabsdirektiver, som regulerer plantebeskyttelsesmidler, går tilbage til 1979.

¹² EFT L 123 af 24.4.1998, s. 1.

aktive stoffer til brug i biocidholdige produkter afsluttes. Derfor har hverken Kommissionen eller de fleste medlemsstater i øjeblikket tilstrækkelig viden eller erfaring til at foreslå yderligere foranstaltninger på biocidområdet.

Det fremgår desuden klart af Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om det sjette miljøhandlingsprogram, at selv om man anvender udtrykket ”pesticider”, er det hovedsageligt plantebeskyttelsesmidler, det handler om. Det ses af artikel 7, stk. 1, 5. led, som opfordrer til ”...en betydelig samlet nedsættelse af risici og af pesticidanvendelsen, der dog skal være forenelig med den nødvendige afgrødebeskyttelse”, og artikel 7, stk. 2, litra c), hvor direktiv 91/414/EØF anføres som den gældende lovgivningsramme, der skal suppleres med temastrategien.

Denne meddelelse fokuserer derfor på anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler og er et vigtigt led i forberedelsen af den temastrategi, der efterlyses i det sjette miljøhandlingsprogram. Hvis det i fremtiden bliver nødvendigt med lignende foranstaltninger for biocider, indlemmes de i temastrategien efter behov.

1.3. Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler: mængder, fordele, omkostninger og farer

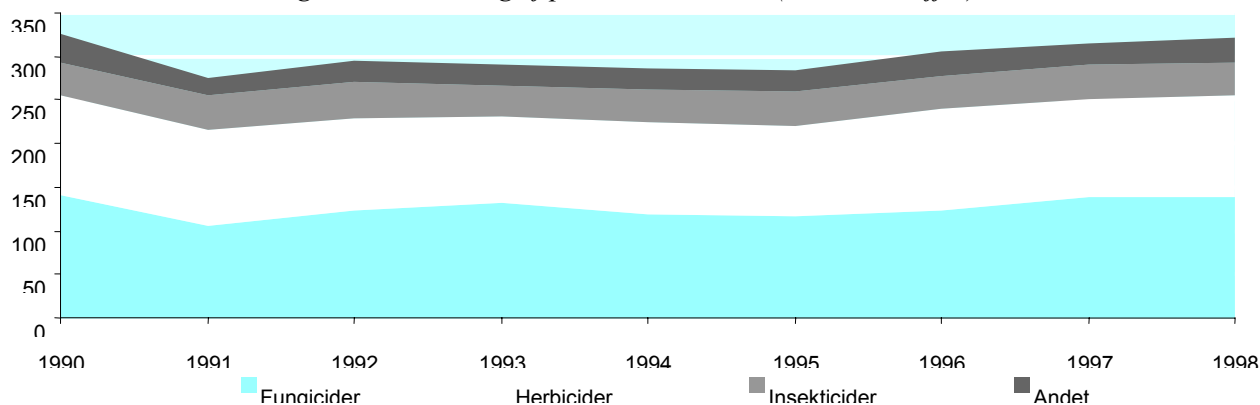
1.3.1. Mængden af plantebeskyttelsesmidler, der anvendes i EU

Landbruget tegner sig for anvendelsen af langt den største mængde pesticider¹³. Den Europæiske Union udgør i øjeblikket en fjerdedel af verdensmarkedet med salg af ca. 320 000 t¹⁴ aktive stoffer årligt. De vigtigste produkttyper er fungicider (ca. 43% af markedet), fulgt af herbicider (36%), insekticider (12%) og andre pesticider (9%).

Markedet for afgrødebeskyttelse anslås at udgøre mere end 6 mia. EUR for hele EU. Salget af plantebeskyttelsesmidler målt i penge er steget årligt i årene frem til 1999, medens de solgte mængder varierer.

Figur 1 viser¹⁵, at anvendelsen (i volumen) af pesticider faldt i 1991 og perioden 1993-1995, hvilket delvis skyldes ændringer (som jordudtagning, direkte støtte), der blev indført i den fælles landbrugspolitik i 1992, men tendensen lader til at være vendt i de følgende år, hvor forbruget igen var stigende.

Figur 1: Samlet salg af pesticider i EU-15 (i t aktive stoffer)

¹³ Anvendelse uden for landbrugssektoren (f.eks. i private haver) anslås kun til at udgøre 2% af det samlede pesticidforbrug (Belastningsindikatorer for miljøet i Den Europæiske Union, juni 2001, Eurostat).

¹⁴ Eurostat og European Crop Protection Association, 1999.

¹⁵ Agriculture, Environment, Rural Development: Facts and Figures - A Challenge for Agriculture, 1999.

Det bør bemærkes, at statistikker om det samlede volumen (eller værdien) af pesticider, som sælges eller anvendes i de 15 EU-medlemsstater må fortolkes forsigtigt, da de ikke siger noget om arten af de pågældende aktive stoffer og derfor heller ikke om faren for negative virkninger i forbindelse med deres anvendelse. En stigning (eller et fald) i det samlede volumen af solgte/anvendte pesticider medfører ikke nødvendigvis en øget (eller mindsket) risiko i forbindelse med anvendelsen. Et større volumen solgte pesticider kan således skyldes øget brug af mindre giftige og persistente og mere målrettede pesticider, hvilket i sidste ende måske mindsker faren for miljøskader.

Anvendelsen af pesticider (både arten og det anvendte volumen) er forskellig alt efter, hvilken type afgrøder der er tale om - de største mængder plantebeskyttelsesmidler anvendes inden for dyrkning af vin, korn, grøntsager og kartofler - og afhænger af en række faktorer, som f.eks. udbrud af plantesygdomme eller insektplager. Der er desuden en række andre faktorer, som påvirker tallene fra det ene år til det næste. Det gælder f.eks. vejrforhold, sæsonbetingede forhold, prisen på pesticider og pålagte jordudtagelser. Forsøg i marken har også vist, at mængden af aktive stoffer anvendt på den samme type afgrøde i samme region i samme vækstsæson kan variere betydeligt.

Anvendelsen af pesticider pr. hektar landbrugsjord er også meget forskellig i de europæiske lande. I firserne og halvfemserne var mængden mindst i de nordiske lande og højst i det sydlige og vestlige Europa. De allerhøjeste anvendelsesrater blev fundet i Nederlandene. I de nordlige og centraleuropæiske lande udgør herbicider desuden den største andel, medens insekticider og fungicider dominerer i de sydlige og vestlige lande.

1.3.2. Fordele ved at anvende plantebeskyttelsesmidler

Der er betydelige økonomiske fordele forbundet med anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler. De anvendes af landmænd til at forbedre eller sikre afkastet ved at eliminere eller begrænse ukrudt og insektangreb, til at beskytte eller bevare planteprodukter ved angreb af skadelige organismer samt til at forbedre eller beskytte afgrødernes kvalitet og reducere arbejdsmængden. Plantebeskyttelsesmidler spiller også en væsentlig rolle ved sikring af leverancer af faste mængder landbrugsprodukter hvert år, idet de bidrager til at forebygge udsving i det årlige udbytte. Herudover bidrager den ansvarlige brug af plantebeskyttelsesmidler til at sikre forsyninger af billig frugt og grøntsager af god kvalitet, således at alle forbrugere har råd til dem.

Ifølge nogle kilder hjælper anvendelsen af fungicider også med at mindske forekomsten af mycotoksiner som aflatoxin og ergotamin i fødevarer. Det Videnskabelige Udvalg om Planter har undersøgt sammenhængen mellem anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler på næringsplanter og forekomsten af mycotoksiner i fødevarer¹⁶. Konklusionen var, at der ikke er tilstrækkeligt bevis for, at pesticider på nogen væsentlig og konsistent måde forhindrer eller begrænser produktionen af mycotoksiner hos toksikogene svampe. Data fra feltforsøg er ikke entydige og udvalget anbefalede yderligere forskning på området.

Anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler reducerer også behovet for jordareal til fødevarerproduktion¹⁷ og giver mulighed for at producere en lang række fødevarer regionalt,

¹⁶ Udtalelse fra Det Videnskabelige Udvalg om Planter af 24. september 1999, som findes på: http://www.europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scp/out56_en.html

¹⁷ Oppenheimer, Wolf og Donnelly, 1998. Possibilities for future EU environmental policy on plant protection products, sammenfattende rapport for seks delrapporter inden for PES-A/fase 2.

hvilket nedbringer transportomkostninger og gøre mere jordareal tilgængeligt til andre anvendelser, f.eks. fritidsbrug, naturparker og beskyttelse af biodiversiteten.

Reduceret jordbearbejdning, som begrænser erosion, eller minimerede dyrkningsteknikker, som nedbringer behovet for fossil energi i landbruget og mindsker udvaskningen af næringsstoffer, er også delvist afhængigt af brugen af herbicider.

Der findes dog ingen generelle tal for EU, som giver mulighed for at evaluere disse fordele.

Plantebeskyttelsesindustrien i Europa er en vigtig økonomisk aktør på verdensmarkedet og en stor arbejdsgiver i Europa (ca. 35 000 personer). Tre af de fem største virksomheder har hjemsted i Europa.

1.3.3. Farer og omkostninger ved at anvende plantebeskyttelsesmidler

Pesticider er kemikalier, som kræver ekstra påpasselighed, da de fleste i sig selv er farlige for sundheden og miljøet¹⁸. Farerne (og de dermed forbundne omkostninger) ved en udsætning i miljøet i forbindelse med anvendelsen, navnlig inden for landbrugssektoren, accepteres af samfundet, fordi der er en betydelig økonomisk gevinst ved at anvende pesticider (jf. ovenstående).

Truslen mod menneskers sundhed kan komme fra direkte eksponering (industriarbejdere, som fremstiller pesticider, og operatører, som anvender dem) og fra indirekte eksponering (forbrugere og andre personer, som er udsat for direkte eksponering). I henhold til en EFA-undersøgelse er de hyppigst observerede negative virkninger af pesticider hos arbejdere og operatører hovedpine, opkastning, mavesmerter og diarré, som optræder på grund af eksponering under udbringning (39% af de meldte tilfælde), under klargøring eller blanding (28% af de meldte tilfælde) og ved håndtering af beholdere (6% af de meldte tilfælde)¹⁹. En undersøgelse gennemført af Health and Safety Executive i Det Forenede Kongerige i 2000/2001 rapporterede om 170 pesticidesager, og i 71 af disse sager indeholdt påstande om sundhedsskader²⁰.

Forbrugere og andre kan blive udsat for indirekte eksponering på grund af forekomsten af rester af plantebeskyttelsesmidler i landbrugsprodukter. Myndighederne i alle medlemsstater samt Fællesskabet og den fælles FAO/WHO-forsamling vedrørende pesticidrester evaluerer virkningerne af sådanne restkoncentrationer. Der er fastsat maksimalgrænseværdier for mange produktkombinationer af plantebeskyttelsesmidler, og der findes både nationale og samordnede fællesskabsprogrammer til overvågning af restkoncentrationer af plantebeskyttelsesmidler i fødevarer²¹.

¹⁸ De fleste plantebeskyttelsesmidler er farlige stoffer. Der er medtaget ca. 500 plantebeskyttelsesmidler i bilag I til direktiv 67/548/EØF om klassificering, emballering og etikettering af farlige stoffer.

¹⁹ Sammenfatning af EFA-spørgeskemaet om sundhed og sikkerhed i forbindelse med pesticider, som blev præsenteret ved det andet EFA-kollokvium om pesticider den 6.-8. marts 1997. 2160 arbejdere fra alle medlemsstater besvarede spørgeskemaet. Ca. 20% meldte om negative virkninger.

²⁰ Health and Safety Executive; Agriculture and Wood Sector. Pesticide Incidents Report 2000/01. Internetadresse: www.hse.gov.uk.

²¹ Det seneste overvågningsprogram blev vedtaget med Kommissionens henstilling 2002/1/EF af 27. december 2001 om et samordnet EF-overvågningsprogram for 2002 for at sikre overholdelse af maksimalgrænseværdierne for pesticidrester i og på korn og visse andre vegetabiliske produkter (EFT L 2 af 4.1.2002 s. 8).

Man bør være særlig opmærksom på meget følsomme befolkningsgrupper som børn (pga. særlige fysiologiske, udviklings- og adfærdsfaktorer), ældre mennesker (pga. af eventuelle stofskifteproblemer), andre særlige risikogrupper (personer med svagt immunsystem, kronisk syge osv.) og arbejdere (pga. den intensive eksponering). I øjeblikket påpeger forskerkredse, at der muligvis mangler viden om børn, som formodentlig er den mest følsomme gruppe, navnlig i forbindelse med en mistanke om en "cocktail-virkning" (dvs. blandinger af flere stoffer)²².

Eksponering via drikkevand, som er strengt begrænset i henhold til EU-direktivet om drikkevand, kræver en konstant overvågningsindsats og - i betragtning af det lange tidsforløb mellem forurening og genopretning - nøje granskning i lovgivningsprocessen.

En eventuel eksponering af personer, som bor eller færdes i nærheden af pesticider, via luften kunne være område, hvor der er behov for yderligere forskning og eventuelt også for reguleringstiltag.

Faren for miljøet består i akutte og/eller kroniske negative virkninger på mennesker og ikke-målarter. Akutte virkninger skyldes hovedsageligt visse plantebeskyttelsesmidlers høje toksicitet. Kroniske virkninger, som kan påvirke eksponerede populationers helbred, kan skyldes stoffers bioakkumulation og persistens, irreversible virkninger, som carcinogenicitet, mutagenicitet og genotoksicitet eller negativ påvirkning af pattedyrs, fisks og fugles immun- og hormonsystem. Det bør bemærkes, at indtil videre er ingen aktive stoffer, der er klassificeret i kategori I for nogen af disse virkninger, medtaget i bilag I til direktiv 91/414/EØF. Det gælder især også, hvis sådanne virkninger kan forudses ved de koncentrationer i miljøet og de eksponeringsforhold, der kan forventes.

Spredning af aerosoler, udvaskning og afstrømning er diffuse kilder til ukontrolleret spredning af plantebeskyttelsesmidler i miljøet, som fører til forurening af jord og vand (overfladevand og grundvand²³). Spredningen kan minimeres, hvis der gennemføres kontrolforanstaltninger, og man iagttager god anvendelsespraksis. Miljøforurening kan også ske under og efter udbringning, ved rengøring af udstyret eller ukontrolleret, illegal bortskaffelse af plantebeskyttelsesmidler eller beholdere (punktkilder).

Plantebeskyttelsesmidler kan desuden have yderligere indirekte virkninger på økosystemet, f.eks. i form af tab af biodiversitet. Hvis ukrudt bekæmpes mindre systematisk, medfører det øgede insektpopulationer, hvilket er en fordel for de fugle, der lever af insekter²⁴. En for effektiv ukrudtsbekæmpelse betyder, at disse fugle måske sulter. Biodiversiteten påvirkes dog også af en række andre faktorer som f.eks. dyrkningsmetoder, arealstørrelser, afgrødetype osv.

I de senere år har der vist sig en ny risiko, nemlig stoffer som medfører forstyrrelse af hormonsystemet, hvilket har ført til en heftigere debat om sundhed og miljøbeskyttelse. Hormonforstyrrende stoffer (herunder adskillige pesticider) mistænkes for både at påvirke menneskers og dyrs hormonsystem, hvilket kan forårsage sundhedsskader som f.eks. kræft,

²² Children's Health and Environment : a review of evidence. Fælles rapport fra Det Europæiske Miljøagentur og WHO's regionale kontor for Europa, Tamburlini *et al* (2002)
http://org.eea.eu.int/documents/newsreleases/our_childrens_health-en

²³ De hyppigst forekommende pesticider i grundvandet er atrazine og simazine, bredspektrede herbicider, som anvendes i store mængder (Kilde: Europe's environment: the Second Assessment (Det Europæiske Miljøagentur, 1998).

²⁴ Assessment of the Benefits of Plant Protection Products, Saub-Report, Eyre Associates, 1997.

adfærdsforandringer og forplantningsabnormiteter, også ved lavdosiseksponering. I en meddelelse²⁵ for nylig beskrev Kommissionen problemerne vedrørende forstyrrelser af hormonsystemet, deres årsager og virkninger og udpegede hensigtsmæssige politiske foranstaltninger ud fra et forsigtighedsprincip.

I udviklingslande er risiciene helt klart større. Det skyldes forskellige faktorer som den fortsatte anvendelse af ældre og mere giftige produkter, mindre udviklet infrastruktur og kapacitet til afprøvning (under lokale forhold), evaluering, godkendelse og kontrol med anvendelse og bortskaffelse af pesticider samt manglende afbødningsforanstaltninger som beskyttelsesudstyr. Der findes mange indberetninger af forgiftninger og dødsfald²⁶.

I praksis er det meget vanskeligt at kvantificere mange af de faktiske negative virkninger, der skyldes brugen af pesticider, og det er endnu vanskeligere at sætte pengebeløb på dem, især fordi der ikke findes nogen fælles værdiansættelse af mange af de såkaldte eksterne faktorer som f.eks. virkningen på miljøet. Ligesom for fordelene er det derfor ikke muligt at angive et samlet tal for omkostningerne ved brug af pesticider i EU.

1.3.4. Begrænsning af risikoen ved anvendelse af plantebeskyttelsesmidler

Potentielle fordele ved at anvende plantebeskyttelsesmidler må afvejes mod risikoen for negative virkninger på menneskers sundhed og miljøet. Det er nødvendigt at anvende pesticider for at beskytte afgrøderne, men samtidig er der behov for at begrænse de dermed forbundne risici.

Der er også en udbredt opfattelse af, at dem, der har fordel af at bruge pesticider (navnlig lavere omkostninger, som giver bedre konkurrenceevne inden for landbruget og industrien, og lavere forbrugerpriser), ikke nødvendigvis er dem, der pålægges de eksterne omkostninger ved de negative virkninger (det gælder navnlig virkningen på miljøet).

I praksis er der forskellige risikoniveauer for de forskellige typer plantebeskyttelsesmidler, som afhænger af et helt sæt risikofaktorer²⁷. I denne forbindelse er det helt klart, at den anvendte mængde kun er én af de grundlæggende risikofaktorer i forbindelse med pesticidanvendelse. Når man udpeger de bedst egnede foranstaltninger til risikobegrænsning, er det vigtigt at tage hensyn til alle faktorerne foruden pesticidernes forskellige livscyklusfaser, lige fra markedsføring til distribution og udbringning for at beskytte afgrøder til slutfasen (bortskaffelse af affald og produktrester).

²⁵ Meddelelse fra Kommissionen om en EF-strategi for hormonsystemforstyrrende stoffer, KOM(1999) 706.

²⁶ En nyere sag er blevet internationalt anerkendt efter en evaluering i forbindelse med Rotterdam-konventionen ved det 3. møde i interimskomiteen for vurdering af kemikalier (interim Chemical Review Committee) i februar 2002.

²⁷ De enkelte pesticiders risiko er karakteriseret ved de negative virkninger et aktivt stofs iboende egenskaber kan forårsage (det såkaldte fareniveau, som afspejles i den toksikologiske klassificering) og sandsynligheden for, at persongrupper eller miljødele som vand, jordbund og luft eksponeres, hvilket bla. afhænger af et stofs spredningsvej og -hastighed og dets omdannelses- eller nedbrydningsprodukter efter udbringning. Yderligere oplysninger om risikovurdering og dens begrænsninger kan f.eks. findes i Kommissionens meddelelse om forsigtighedsprincippet (KOM(2000) 1 endelig).

2. Oversigt over eksisterende fællesskabsinstrumenter og initiativer i medlemsstaterne

2.1. Fællesskabsinstrumenter, som direkte påvirker anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler

2.1.1. Direktiver om kontrol med markedsføringen af plantebeskyttelsesmidler

Fællesskabslovgivningen om pesticider skelner mellem ”aktive stoffer” og ”plantebeskyttelsesmidler”. Det aktive stof er den bestanddel, som er bærer af den biologiske virksomhed. Plantebeskyttelsesmidlet er den markedsførte form. Andre bestanddele kan fremme vedhæftelsen på plantens overflade eller medvirke til en homogen og stabil blanding med vand i sprøjtetanken. Der er hyppigt tale om flere aktive stoffer i et plantebeskyttelsesmiddel og adskillige plantebeskyttelsesmidler, som blandes i beholderen.

De to vigtigste lovinstrumenter på EU-plan er Rådets direktiv 91/414/EØF om markedsføring af plantebeskyttelsesmidler og Rådets direktiv 79/117/EØF om forbud mod markedsføring og anvendelse af plantebeskyttelsesmidler indeholdende visse virksomme stoffer.

Hovedsigtet med Rådets direktiv 91/414/EØF er at sikre, at de enkelte plantebeskyttelsesmidler, som markedsføres i EU, ikke medfører sundhedsskader hos mennesker og dyr eller uacceptable belastninger for miljøet. Direktivet harmoniserede de bestemmelser om vilkår og procedurer for godkendelse af plantebeskyttelsesmidler, som allerede var i kraft i de fleste medlemsstater.

Direktivet fastlægger en totinsprocedure: aktive stoffer, for hvilke vurderingen har vist, at der er anvendelser, som ikke indebærer en risiko for uacceptable risici, opføres i direktivets bilag I. Det er kun disse stoffer, som så kan anvendes i plantebeskyttelsesmidler, der skal godkendes enkeltvis i medlemsstaterne. Aktive stoffer, hvor der ikke er bevis for, at deres anvendelse ikke medfører uacceptable risici for menneskers og dyrs sundhed eller miljøet, skal fjernes fra markedet. Direktivet indeholder også et risikovurderingsskema for plantebeskyttelsesmidler, som skal anvendes til godkendelser i medlemsstaterne (jf. de ensartede principper beskrevet i bilag VI). Direktivet giver desuden mulighed for at begrænse godkendelsen til kun at omfatte visse anvendelser og til at fastlægge særlige anvendelseskrav, f.eks. i forbindelse med operatørens sikkerhed eller beskyttelse af vandmiljøet²⁸.

Med direktivet iværksattes et 12-års program, hvor alle aktive stoffer på EU-markedet på direktivets ikrafttrædelsesdato skulle revurderes. Processen forløber dog langsomt og er ressourcekrævende på grund af det komplekse videnskabelige og administrative arbejde (dossier affattet af en medlemsstat, videnskabelig ekspertvurdering, drøftelser blandt eksperter ved vurderingsmøder, konsultation af Det Videnskabelige Udvalg om Planter og afstemning i Den Stående Komité for Fødevarekæden og Dyresundhed). Kommissionen har for nylig forelagt en rapport om direktivets anvendelse 10 år efter vedtagelsen i Rådet og

²⁸ Direktiv 91/414/EØF indeholder også særlige bestemmelser vedrørende emballering og etikettering af plantebeskyttelsesmidler. Navnlig hvad angår etikettering fastsætter direktivet, at det skal angives, til hvilke anvendelsesformål plantebeskyttelsesmidlet er godkendt, og de specifikke forhold, som det må anvendes under, herunder vejledning om brug og dosering for hver anvendelse, som midlet er godkendt til. Medlemsstaterne skal desuden stille krav om, at plantebeskyttelsesmidlerne skal anvendes efter deres formål. Det omfatter ikke kun, at der udelukkende anvendes plantebeskyttelsesmidler, som er godkendt, emballeret og etiketteret i overensstemmelse med direktivets krav, men også, at de anvendes i overensstemmelse med de krav, der er anført på etiketten, og principperne for god plantebeskyttelsespraksis samt, når det er muligt, principperne for integreret bekæmpelse af skadegørere.

Parlamentet²⁹. I rapporten anføres bla., at det er nødvendigt at udsætte fristen for færdiggørelse af vurderingsprocessen til juli 2008.

En vigtig mangel ved direktiv 91/414/EØF er at det hovedsageligt bygger på en vurdering af virkningen af enkelte forbindelser, medens eventuelle additive effekter eller synergieffekter ved blandinger, som indeholder adskillige aktive stoffer, kun vurderes i et meget begrænset omfang. Desuden giver direktivet på EU-plan ikke udtrykkelig hjemmel til at kontrollere, hvorvidt alle direktivets bestemmelser håndhæves af medlemsstaterne³⁰.

Det sjette miljøhandlingsprogram udpeger direktivets fuldstændige gennemførelse og en revurdering af dets effektivitet som et væsentligt element ved sikringen af et højt beskyttelsesniveau for menneskers og dyrs sundhed og miljøet. Det opfordrer også til at forbedre godkendelsessystemet generelt, navnlig ved i givet fald at inkludere sammenlignende vurderinger af aktive stoffer, og udviklingen af fællesskabets godkendelsesprocedurer for markedsføring.

I deres reaktion på 10-årsrapporten understregede Rådet og Europa-Parlamentet, samtidig med at de gik med til en forlængelse af vurderingsprocessen, at der var behov for en revision af direktivet og anviste en række emner, som Kommissionen burde tage med i overvejelserne³¹.

2.1.2. Direktiver, som fastlægger maksimalgrænseværdier

Der er adskillige direktiver, som fastsætter maksimalgrænseværdier i fødevarer³². Direktiverne fastlægger maksimalgrænseværdier for kombinationer af handelsprodukter/plantebeskyttelsesmidler på grundlag af god landbrugspraksis og under hensyntagen til den acceptable daglige indtagelse. Maksimalgrænseværdierne, som hele tiden revideres, forventes at sikre, at den sandsynlige eksponering for plantebeskyttelsesmidler via den daglige kost er toksikologisk acceptabel. Et område, hvor der kan blive tale om finjusteringer fremover, er dog ved vurdering af forskellige plantebeskyttelsesmidlers potentielle kumulative virkninger, som i øjeblikket ikke altid tages i betragtning, når maksimalgrænseværdierne fastlægges.

En nyere rapport om overvågning af restkoncentrationer i planteprodukter på markedet³³ viste en øget andel af prøver uden nogen påviselige restkoncentrationer (60% i 1996 og 64% i 1999). Maksimalgrænseværdierne blev overskredet i ca. 4% af prøverne i 1999, og det var også en lille stigning i forhold til de foregående år (se figur 2). Der var også en lille stigning i antallet af prøver med flere forskellige restkoncentrationer (fra 13,1% til 14,1%).

²⁹ Rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet - Evaluering af aktive stoffer i plantebeskyttelsesmidler. KOM(2001) 444 endelig af 25.7.2001.

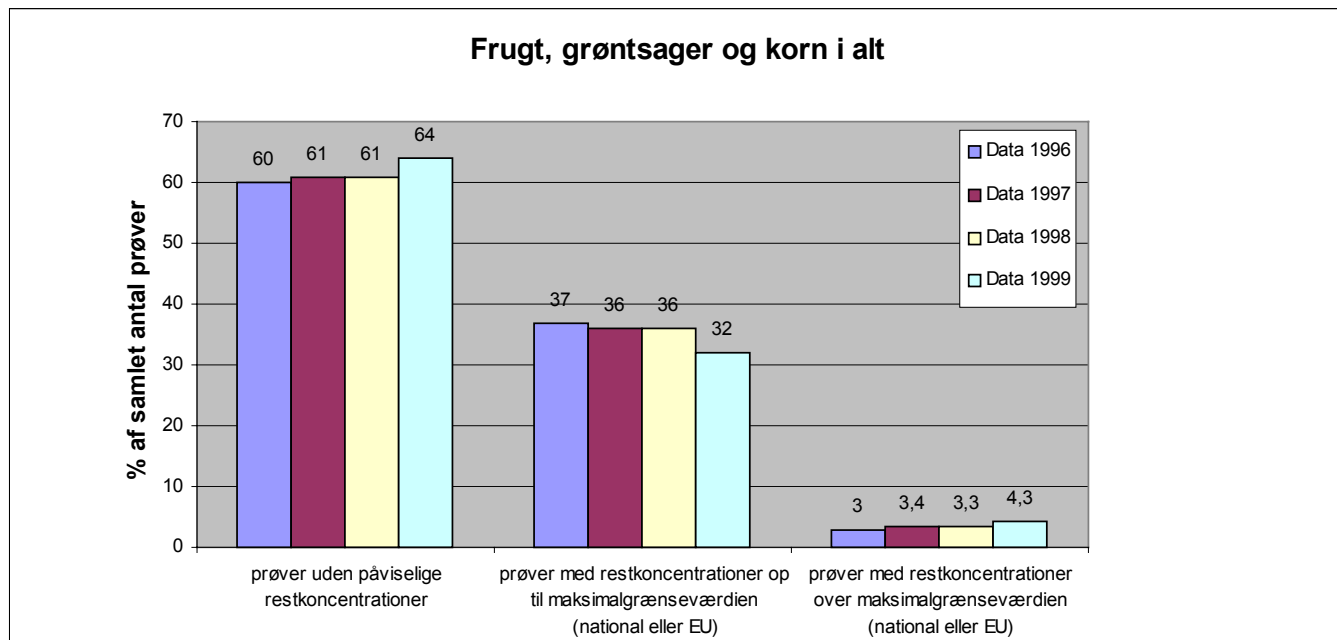
³⁰ På grundlag af direktivets bestemmelser (artikel 17) gennemfører medlemsstaterne også kontrolforanstaltninger for at konstatere, om markedsførte plantebeskyttelsesmidler, deres distribution og anvendelse overholder direktivets krav, men bestemmelsen er holdt ret generel.

³¹ Rådets konklusioner vedtaget den 12. december 2001. (Bilag III til udkast til referat af 29. januar 2002 (Dok. 15287/01), findes på: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/01/st15/15287en1.pdf>.

Europa-Parlamentets resolution om Kommissionens rapport - dok. P5 (2002)0276 af 30. maj 2002.

³² Rådets direktiv 76/895/EØF, 86/362/EØF (senest ændret ved direktiv 2001/48/EF), 86/363/EØF (senest ændret ved direktiv 2001/39/EF) og 90/642/EØF (senest ændret ved direktiv 2001/48/EF).

³³ Monitoring of Pesticide Residues in Products of Plant Origin in the European Union, Norway and Iceland. 1999 Report (SANCO/397/01-final)

Figur 2: Kontrolresultater (1996-1999) for frugt, grøntsager og korn

Det bør dog bemærkes, at i en betydelig del af de sager, hvor grænseværdierne blev overskredet, var der tale om tilsigtet eller utilsigtet forkert anvendelse. Desuden ligger forbrugernes faktiske eksponering for restkoncentrationer af pesticider fortsat et godt stykke under den acceptable daglige indtagelse, også selv om maksimalgrænseværdierne er overskredet i en forholdsvis lille andel af de kontrollerede produkter.

Gennemførelsen af direktiver, som fastsætter maksimalgrænseværdier, er ikke forløbet så hurtigt som ventet, og der er kun fastlagt EU-grænseværdier for et begrænset antal stoffer³⁴. Kommissionen agter at fremsætte et forslag i den nærmeste fremtid, som konsoliderer og ændrer lovgivningen om restkoncentrationer. Den nye forordnings grundtanke vil være, at enhver unødvendig eksponering af forbrugere for restkoncentrationer via fødevarer bør forhindres ved hjælp af de bedste tilgængelige dyrkningsmetoder. Forordningen skal inden for disse strenge grænser, som sikrer europæiske forbrugere det højeste beskyttelsesniveau, også sikre, at fastsættelsen af maksimalgrænseværdier ikke udgør en teknisk handelshindring for den internationale handel med varer, navnlig fra udviklingslande.

2.1.3. Direktiver om kontrol med vandkvaliteten i EU

Det nye rammedirektiv for vand³⁵ indleder et retnings skifte i EU's vandpolitik hen imod sammenhængende og integrerede rammer for vurdering, overvågning og forvaltning af alt overfladevand og grundvand på grundlag af deres økologiske og kemiske tilstand. De mål og principper for pesticider, der er fastholdt i direktiv 91/414/EØF, blev omsat til målsætninger for alle vandressourcer og gennemføres for de enkelte vandområder. Med vedtagelsen af rammedirektivet for vand er EU's vandpolitik solidt grundfæstet på principperne om forsigtighed og bæredygtig brug af vandressourcer.

Ajourførte miljøkrav fra de nuværende direktiver om overfladevand (75/440/EØF), om udledning af farlige stoffer (76/464/EØF) og grundvand (80/68/EØF) er blevet indført i rammedirektivet om vand. Når rammedirektivet for vand er fuldstændig gennemført, påtænkes disse direktiver ophævet i 2013.

³⁴ Der er fastsat EU-maksimalgrænseværdier for de 130 mest anvendte stoffer og forskellige landbrugsvarer, hvilket giver i alt ca. 17 000 grænseværdier.

³⁵ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger. EFT L 327 af 22.12.2000, s. 1.

Med henblik på beskyttelse af overfladevand indfører direktivet kriterier for opstilling af en liste over prioriterede stoffer og prioriterede farlige stoffer, for hvilke der skal træffes særlige foranstaltninger, som f.eks. kvalitetsstandarder og emissionskontroller, for at nedbringe eller standse emissioner, udledninger og spild. Der er vedtaget en liste med 33 prioriterede stoffer i 2001³⁶, hvoraf de 13 anvendes i plantebeskyttelsesmidler. Samtidig med at Fællesskabet vil foreslå foranstaltninger vedrørende prioriterede stoffer inden udgangen af 2003, skal medlemsstaterne forberede omfattende programmer for tiltag inden for rammerne af deres vandområdeplaner inden 2009. Disse tiltag omfatter bla. foranstaltninger til bekæmpelse af forurening forårsaget af pesticider.

For at opnå grundvand i en god tilstand vil Kommissionen inden udgangen af 2002 fremsætte forslag til kriterier for vurdering af den kemiske tilstand for alle forurenende stoffer og til at vende tendensen ved stigninger i koncentrationen af et forurenende stof. For aktive stoffer i pesticider (og deres beslægtede metabolitter) anses den gældende grænseværdi (0,1 µg/l), der er et udelukkelseskriterie i godkendelsesprocessen, for at være den højst tilladte koncentration for grundvand i en god kemisk tilstand.

Den fuldstændige gennemførelse af rammedirektivet for vand forventes at yde et væsentligt bidrag til en generel nedbringelse af risiciene i forbindelse med plantebeskyttelsesmidler i vandmiljøet. Gennemførelsesprocessen skal dog støttes og suppleres med specifikke initiativer vedrørende pesticider. De bør hænge sammen og være nært forbundne, da en bæredygtig anvendelse af pesticider inden for europæiske vandområder er en forudsætning for, at direktivets målsætninger kan opfyldes.

2.2. Andre fællesskabsinstrumenter, som indirekte påvirker anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler

2.2.1. Den fælles landbrugspolitik

En af landbrugets væsentligste opgaver er produktion. Ønsket om at øge udbyttet og mindske omkostningerne har medført en øget intensivering af landbruget i de seneste 40 år. Den fælles landbrugspolitik har navnlig før reformen i 1992 helt sikkert bidraget til intensiveringen af produktionen, hvilket også afspejles i den dramatiske stigning i anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler.

De første forsøg på at integrere miljøhensyn i den fælles landbrugspolitik går tilbage til midten af firserne, da fremme af miljøvenlig landbrugspraksis blev en af den fælles landbrugspolitikens målsætninger. Herudover indførte reformen i 1992 nogle elementer, som havde gunstige bivirkninger. Nedskæringer i de institutionelt fastsatte priser i kombination med direkte støtte og jordudtagning fjernede incitamenterne til at intensivere produktionen og bidrog dermed til at mindske anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler i de følgende år. Et andet vigtigt instrument i forbindelse med en reduceret produktionsintensitet kom i form af Rådets forordning (EØF) nr. 2078/92 om miljøvenlige produktionsmetoder i landbruget, samt om naturpleje.

En undersøgelse³⁷, som blev gennemført i 1998 viste, at 20% af variationerne i anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler kan henføres til virkningerne af den fælles landbrugspolitik. Denne andel kan være højere inden for sektorer, som er meget afhængige af pesticider eller modtager stor støtte under den fælles landbrugspolitik, f.eks. bomuld eller tobak.

³⁶ Europa-Parlamentets og Rådets beslutning nr. 2455/2001/EF. EFT C 331 af 15.12.2001, s. 1.

³⁷ Se fodnote 17.

I meddelelsen ”Mod et bæredygtigt landbrug”³⁸ beskrev Kommissionen i detaljer de generelle tendenser inden for det europæiske landbrug, herunder intensivering, specialisering, marginalisering og udviklingen inden for økologisk landbrug.

Den seneste reform af den fælles landbrugspolitik som led i Agenda 2000 er udformet med henblik på at forbedre konkurrenceevnen og nå videre med at integrere miljøkrav i den fælles landbrugspolitik. Det sker ved yderligere nedskæring af markedsstøtten og ved at styrke udviklingspolitikken for landdistrikter. At sikre en landbrugspraksis, som beskytter miljøet og bevarer naturen, er en integreret del af den aftalte pakke af foranstaltninger. Dyrkningsmetoder, som beskytter miljøet, er blevet indført henholdsvis i Rådets forordning (EF) nr. 1259/1999 om fastlæggelse af fælles regler for den fælles landbrugspolitik og ordninger for direkte støtte og Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999³⁹ om støtte til udvikling af landdistrikterne og ophævelse af visse forordninger.

Forordning 1259/1999 etablerer en forbindelse mellem miljøbeskyttelseskrav og direkte støtte til producenter under den fælles landbrugspolitik. Medlemsstaterne skal iværksætte de miljøforanstaltninger, som de mener er passende, f.eks.:

- støtte til gengæld for en forpligtelse til at drive miljøvenligt landbrug
- generelle obligatoriske miljøkrav
- specifikke miljøkrav som forudsætning for direkte støtte.

For de to sidste foranstaltningers vedkommende har medlemsstaterne ret til at bruge nedskæringer i den direkte støtte som en sanktion ved håndhævelsen af miljøkrav. Den tilhørende gennemførelsesforordning (EF) 963/2001 bestemmer, at medlemsstaterne skal indsende årlige statusrapporter for gennemførelse af foranstaltninger og sanktioner til Kommissionen⁴⁰. Den første af disse rapporter skulle indsendes i april 2002. Kommissionen er ved at gennemgå indberetningerne.

Rådets forordning 1257/1999 om støtte til udvikling af landdistrikterne opfordrer medlemsstaterne/regionerne til at udarbejde integrerede regionale programmer for en bæredygtig udvikling i landdistrikterne. Mange af foranstaltningerne (miljøvenligt landbrug, mindre gunstigt stillede områder) har som mindstekrav til landbrugernes mulighed for at modtage støtte, at de overholder god landbrugspraksis, som er den landbrugspraksisstandard en fornuftig landbruger ville anvende i sin region for at undgå negative miljøvirkninger, og som i alle tilfælde forudsætter overholdelse af obligatorisk miljølovgivning. Den nationale/regionale plan for udvikling i landdistrikterne indeholder disse retningslinjer for god landbrugspraksis. I forbindelse med anvendelse af pesticider er det også vigtigt med de miljøvenlige foranstaltninger, som går ud på, at landbrugerne modtager betaling for miljøpræstationer, der går ud over god landbrugspraksis. For pesticiders vedkommende kunne det f.eks. være at indberette den faktiske anvendelse af pesticider, mindsket anvendelse af pesticider for at beskytte jord, vand, luft og biodiversiteten, anvendelse af integreret plantebeskyttelse eller omstilling til økologisk landbrug.

Der kan ventes yderligere positive virkninger, navnlig på følsomme områder, på grund af en særlig bestemmelse vedrørende ”mindre gunstigt stillede områder” og områder med miljøbegrænsninger inden for rammerne af de regionale udviklingsplaner. Støtte til

³⁸ KOM(1999)22 endelig.

³⁹ EFT L 160 af 26.6.1999, s. 80 og s. 113.

⁴⁰ EFT C 136 af 18.5.2001, s. 4.

landbrugerne er i forbindelse med disse foranstaltninger betinget af, at de nævnte retningslinjer for god landbrugspraksis overholdes.

Miljøvenlige foranstaltninger har allerede haft en direkte indflydelse på anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler, f.eks. ved at fremme integreret plantebeskyttelse / integrerede dyrkningsmetoder og økologisk landbrug. Til trods for at mindre end 3,5% af den fælles landbrugsstøtte går til miljøvenlige foranstaltninger, påvirker foranstaltningerne mere end 20% af EU's samlede landbrugsareal. Der har været tale om meget vellykkede forsøg på at nedbringe anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler i enkelte regioner med særprogrammer, f.eks. i Emilia Romagna (Italien), hvor forbruget er mindsket med op til 55% for visse afgrøder⁴¹.

Økologisk landbrug, som er reguleret ved Rådets forordning (EØF) 2092/91⁴² og støttes med miljøvenlige foranstaltninger, nedbringer pesticidanvendelsen meget. Der er dog visse plantebeskyttelsesmidler, som anses for at være traditionelle inden for økologisk landbrug, og som det stadig er tilladt at anvende til særlige formål (de mest kontroversielle er visse kobbersalte, som er giftige for vandmiljøet). De anvendes stadig inden for traditionelt landbrug, men man har med succes forsøgt at begrænse deres anvendelse inden for økologisk landbrug.

Inden for rammerne af De Fælles Markedsordninger for Landbrugsvarer-Frugt og Grønsager gives der støtte til producentorganisationer, som gennemfører driftsprogrammer, der skal pålægge obligatoriske miljøvenlige foranstaltninger (som går ud over god landbrugspraksis), herunder foranstaltninger, som sigter mod at reducere brugen af plantebeskyttelsesmidler, f.eks. ved at udvikle økologisk eller integreret produktion.

Selv om alle de nævnte foranstaltninger har medvirket til en vis adskillelse af udbytteudviklingen og anvendelsen af pesticider, er der ikke noget tegn på en væsentlig nedgang i afhængigheden af plantebeskyttelsesmidler inden for landbruget som helhed (se figur 1). Midtvejsvurderingen af den landbrugspolitiske reform i forbindelse med Agenda 2000 giver dog en ny mulighed for yderligere integration af miljøhensyn, navnlig hvad angår anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler.

2.2.2. Direktiver om forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen

Rådets direktiv 89/391/EØF⁴³ om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet, Rådets direktiv 98/24/EF⁴⁴ om beskyttelse af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet mod risici i forbindelse med kemiske agenser og Rådets direktiv 89/656/EØF⁴⁵ om minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med arbejdstagernes brug af personlige værnemidler under arbejdet har fastlagt vilkårene for forbedring af arbejdstageres og operatørers sikkerhed. De fastsætter kun minimumskrav, men giver også mulighed for højere beskyttelsesniveauer i de enkelte medlemsstater.

⁴¹ Arbejdsdokument: State of the application of Regulation (EEC) No 2078/92: Evaluation of Agri-Environment Programmes (Doc. VI/7655/98), s. 40 ff., findes på:

http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/envir/programs/index_en.htm

⁴² EFT C 198 af 22.7.1991, s. 1.

⁴³ EFT L 183 af 29.6.1989, s. 1.

⁴⁴ EFT L 131 af 5.5.1998, s. 11

⁴⁵ EFT L 393 af 30.12.1989, s. 18.

Operatorers sikkerhed er også et meget vigtigt element i vurderingsprocessen under direktiv 91/414/EØF og er ofte grunden til at et aktivt stof ikke optages i direktivets bilag. Hvor det er hensigtsmæssigt, skal der angives vilkår, som sikrer operatører tilstrækkelig beskyttelse, før et aktivt stof optages i direktivets bilag I.

2.2.3. Genetisk modificerede organismer (GMO)

En ny faktor, som påvirker anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler, er dyrkning af genetisk modificerede planter, som er resistente over for herbicider og skadedyr. De negative virkninger ved udbredt brug af GMO drøftes i øjeblikket og er taget med i overvejelserne omkring direktiv 2001/18/EF⁴⁶ om udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer.

En evaluering af, hvorvidt dyrkning af GMO fører til en nedsat risiko i forbindelse med anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler, er i gang. Medlemsstaterne er ved at gennemføre omfattende forsøg i marken for at fastslå virkningerne på miljøet ved dyrkning af GMO. Kommissionen har for nylig nedsat en arbejdsgruppe om herbicidresistente afgrøder inden for rammerne af direktiv 90/220/EØF⁴⁷, som blandt andre opgaver overvejer anvendelsen af herbicider på sådanne afgrøder. Et af de største problemer er muligheden for en ukontrolleret overførsel af resistensgenet til ukrudt, som man allerede har set det ved raps og roer. Kommissionen har i meddelelsen om biovidenskab og bioteknologi⁴⁸ for nylig bebudet en handlingsplan, som bla. omfatter en styrket overvågning af genetisk modificerede organismers potentielle langtidsvirkninger.

2.2.4 Fællesskabets forskning

Fællesskabet støtter forskning med sigte på begrænsning og bæredygtig anvendelse af pesticider. Der er givet støtte til mere end 200 projekter vedrørende pesticider under de fem EU-rammeprogrammer for forskning og udvikling. De fleste af disse projekter gennemføres under programmerne for livskvalitet og energi, miljø og bæredygtig udvikling og vedrører navnlig fødevarer, ernæring og sundhed, miljø og sundhed, bæredygtigt landbrug samt jord- og vandressourcer.

2.3. Yderligere fællesskabsinitiativer, som kan bidrage til bæredygtig anvendelse af pesticider

Kommissionen har allerede planlagt eller planlægger en række nye initiativer eller revision af lovgivning på andre områder, som direkte eller indirekte kunne bidrage til en mere bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler.

Kommissionen har desuden som led i det sjette miljøhandlingsprogram vedtaget en meddelelse om jordbundsbeskyttelse⁴⁹, som bla. udpeger forurening som en trussel mod jordbunden. Anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler kan bidrage til jordbundsforurening, men foranstaltninger til nedbringelse af pesticidanvendelse (navnlig herbicider) kunne øge behovet for mekanisk ukrudtsbekæmpelse, som på sin side øger risikoen for erosion (der også er udpeget som en trussel mod jordbunden) og forbruget af fossil energi inden for landbruget. Det er indlysende, at de to temastrategier må koordineres nøje.

⁴⁶ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF af 12. marts 2001 om udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer og om ophævelse af Rådets direktiv 90/220/EØF. Erklæring fra Kommissionen. EFT L 106 af 17.4.2001, s. 1.

⁴⁷ EFT C 117 af 8.5.1990, s. 15. Direktivet er ophævet ved direktiv 2001/18/EF med virkning fra 17.10.2002. Det første møde i arbejdsgruppen fandt sted den 4. december 2001.

⁴⁸ KOM(2002)27 endelig.

⁴⁹ KOM(2002)179 endelig.

Derudover er Kommissionen ved at forberede en EU-strategi for miljø og sundhed, som sigter mod at begrænse menneskers eksponering for miljøtrusler, herunder navnlig farlige kemikalier fra alle kilder, til et acceptabelt omfang. Der vil blive lagt særlig vægt på de sårbare grupper i befolkningen som børn og på udvikling af passende overvågningsprogrammer. Forbrugere eksponeres hovedsageligt for plantebeskyttelsesmidler via fødevarer og navnlig via restkoncentrationer i fødevarer og vand. Den tematiske strategi for en bæredygtig anvendelse af pesticider vil fuldt ud skulle tage hensyn til de behov og tiltag, der er udpeget i strategien for miljø og sundhed, foruden nye videnskabelige erkendelser.

Kommissionen er også ved at forberede alle nødvendige foranstaltninger til gennemførelse af en større modernisering af den generelle EU-politik på kemikalieområdet⁵⁰. Da de fleste pesticider er kemiske stoffer, er det klart, at bestemmelserne og kriterierne (f.eks. vedrørende persistens) i den nye politik vil få direkte indflydelse på anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler. Rådet og Europa-Parlamentet har gentagne gange opfordret til fuld overensstemmelse mellem Fællesskabets generelle kemikaliepolitik og pesticidpolitikken.

I januar 2002 vedtog Kommissionen et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om miljøansvar⁵¹. Dette forslag vurderes i øjeblikket af Europa-Parlamentet og Rådet, og det sigter mod at indføre en miljøansvarsordning med henblik på at forebygge og afhjælpe miljøskader. Det dækker forurening af vand, forringelse af biodiversiteten og jordbundsforurening. Fremstilling, anvendelse, lagring, transport og udsætning i miljøet af plantebeskyttelsesmidler er blandt de aktiviteter, der er omfattet af direktivforslaget.

2.4. Nationale initiativer, som bidrager til at mindske risiciene ved plantebeskyttelsesmidler

I en undersøgelse vedrørende EU's fremtidige politik for plantebeskyttelsesmidler⁵², som var iværksat af Kommissionen og dækkede seks medlemsstater, fremkom følgende "top ti" for ting, som giver anledning til bekymring ved anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler i medlemsstaterne:

Forurening af vandressourcer beregnet til mennesker

mulige negative virkninger på det omgivende miljø, f.eks. ikke-målgrupper

risici for forbrugere via restkoncentrationer i fødevarer

virkningerne af eksponering for restkoncentrationer i vand, jord og luft

forurening af overfladevand eller havmiljøet

risici for brugere af landbrugskemikalier

forkert anvendelse af plantebeskyttelsesmidler på grund af manglende kendskab hos brugerne

specifikke bekymringer om negativ påvirkning af en enkelt del af økosystemet

landbrugets afhængighed af kemikalier til bekæmpelse af skadedyr

⁵⁰ Det forberedende arbejde har udmøntet sig i hvidbogen om en strategi for en ny kemikaliepolitik (KOM(2001) 88 endelig).

⁵¹ KOM(2002) 17 endelig.

⁵² Se fodnote 17.

hyppig og omfattende anvendelse af plantebeskyttelsesmidler.

Disse problemstillinger har givet anledning til en række nationale politiske initiativer, hvoraf de hyppigst optrædende er:

Beskyttelse af vandløb, navnlig i følsomme områder, ved at overvåge og forbyde anvendelsen af visse produkter i afstrømningsområder.

Uddannelses- og undervisningsprogrammer om plantebeskyttelsesmidler for operatører og brugere.

Nationale planer for nedbringelse af forbruget. Sådanne planer er udarbejdet og vedtaget i Sverige, Danmark, Finland og Nederlandene.

Teknisk kontrol og certificering af udbringningsudstyr, som er gennemført i en række medlemsstater, har givet positive resultater.

Bestræbelser på at øge den integrerede skadedyrsbekæmpelse, prognoser om skadedyrsangreb og biologiske bekæmpelsesmetoder.

Forbud mod sprøjtning fra luften for målrettet at beskytte følsomme arter og levesteder samt beskyttelse af vandressourcer generelt.

Obligatorisk eller frivillig indsamling af emballage og ikke anvendte produkter med henblik på sikker bortskaffelse.

Adskillige medlemsstater (f.eks. Sverige, Danmark, Belgien) har indført afgifter på plantebeskyttelsesmidler for at rationalisere brugen. I Sverige er afgiften et fast beløb pr. kg aktiv bestanddel, uanset hvilken type plantebeskyttelsesmiddel der er tale om. I Danmark er der indført faste satser for alle insekticider (37% af detailprisen), fungicider, herbicider og vækstregulatorer (25%) samt for mikrobiologiske agenser (3%). I begge lande⁵³ er anvendelsen af pesticider mindsket, men mindre end ventet, og det har ikke været muligt at henføre det til indførelsen af afgifterne eller andre foranstaltninger i forbindelse med de pesticidbegrænsningsplaner, som landene introducerede på samme tid⁵⁴.

Nogle medlemsstater har udarbejdet strategier til fremme af økologisk landbrug. Herudover har nogle medlemsstater i forbindelse med retningslinjerne for verificerbar god landbrugspraksis inkluderet sikker anvendelse og god praksis for pesticider i de udviklingsprogrammer for landdistrikterne, som er udarbejdet i henhold til forordning 1257/1999. I nogle medlemsstater er producentgrupper og fødevareretailhandlere ved at udvikle regnskabssystemer for anvendelse af plantebeskyttelsesmidler.

2.5. Instrumenter til overvågning af udviklingen: statistikker om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler og indikatorer

Statistikker om salg af plantebeskyttelsesmidler opdelt på fire grupper (herbicider, fungicider, insekticider og andre pesticider) og angivet i tons aktiv bestanddel indsamles hvert år af størstedelen af medlemsstaterne og videresendes til Eurostat (se figur 1). Der foreligger data

⁵³ Det oprindelige belgiske system undtog alle anvendelser inden for landbruget fra afgiften.

⁵⁴ En detaljeret analyse af begge ordninger kan findes i en undersøgelse finansieret af Kommissionen om de økonomiske og miljømæssige virkninger af brugen af miljøafgifter og -gebyrer i EU og medlemsstaterne. Undersøgelsen findes på: http://europa.eu.int/comm/environment/enveco/taxation/environmental_taxes.htm.

for perioden 1990 til 1999, men der er huller for nogle år og medlemsstater. Ud fra disse data har man afledt forbruget af pesticider (med de samme manglende oplysninger) udtrykt i kg aktiv bestanddel pr. hektar landbrugsjord. I nogle medlemsstater inkluderer salgstillene også salg til anvendelser uden for landbruget.

Desværre er det kun få medlemsstater, der regelmæssigt indsamler statistiske oplysninger om mængderne af de enkelte aktive bestanddele, som anvendes i landbruget. Det er grunden til, at Kommissionen har opmuntret medlemsstaterne til at etablere specifikke systemer til indsamling af data om anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler, og til at Generaldirektoratet for Landbrug via Eurostat har givet økonomisk støtte til medlemsstater, som ønsker at gennemføre forundersøgelser vedrørende indsamling af data om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler⁵⁵. Indtil videre kommer de eneste detaljerede oplysninger fra industrien og indsamles under en kontrakt med Eurostat⁵⁶. Dele af dataene vedrørende aktive bestanddele er fortrolige og skal behandles i henhold til bestemmelserne i Rådets forordning (EØF) 1588/90 om fortrolige statistiske oplysninger⁵⁷.

Evalueringen af statistikkerne viser, at lande med de største opdyrkede områder (Frankrig, Italien, Spanien og Tyskland) også har det største pesticidforbrug i absolutte tal. Udtrykt som anvendelse pr. hektar er Italien, Frankrig, Nederlandene og Belgien storforbrugere, hvilket afspejler landbrugsintensiteten i disse lande og/eller særlige forhold ved afgrøderne, som nødvendiggør mere intensiv behandling (f.eks. frugt og vindruer). Der sker i øjeblikket ikke nogen harmoniseret overvågning af plantebeskyttelsesmidler i alle medlemsstater. Nogle data findes i visse medlemsstater, f.eks. for vandforurening, men der findes ingen regelmæssig eller harmoniseret overvågning af landbrugsjord eller jordbunden i skove i EU.

Miljørådsmøderne i Cardiff og Wien understregede, hvor vigtigt det er at udvikle miljøindikatorer for at kunne vurdere, om der sker en integrering af miljøhensyn i andre politikker, herunder landbrugspolitikken. Meddelelsen "Indikatorer for integrering af miljøhensyn i den fælles landbrugspolitik"⁵⁸ handler om miljøvenlige indikatorer, og der udpeges et kernesæt af indikatorer og områder, hvor der bør udvikles yderligere indikatorer. Blandt dem er der flere, som vedrører miljørisici fra plantebeskyttelsesmidler. De vigtigste er:

- forbrug af pesticider: risiciene fra pesticider varierer dog betydeligt alt efter deres aktive bestanddeles egenskaber (dvs. giftighed og persistens), og hvordan de anvendes (dvs. anvendte mængder, anvendelsesperiode og -metode, afgrødens art og jordbundstype). Der kan tænkes to supplerende indikatorer: 1) et indeks for anvendelsen af pesticider, som vægtes, så der tages hensyn til forskellige typer giftighed og anvendelsesmønstre, og 2) pesticidanvendelse, som klassificeres efter iboende egenskaber f.eks. giftigheden for ikke-målarter, langtidsvirkninger, miljøbestandighed osv.

⁵⁵ Støtten blev givet i forbindelse med den tekniske handlingsplan for landbrugsstatistikker (TAPAS-programmet) i 1999 og 2000.

⁵⁶ Medlemmerne af ECPA (European Crop Protection Association) har givet tilsagn om, at videresende deres oplysninger om anvendelse af pesticider (opdelt efter aktiv bestanddel) for de største grupper afgrøder i landbruget i EU til Eurostat. Dataene for 1992-1996 er offentliggjort således, at oplysningerne har god informationsværdi, uden at der videregives fortrolige oplysninger om mængder og anvendelsen af enkelte bestanddele. Tilsvarende data for perioden 1997-1999 er i øjeblikket ved at blive behandlet og offentliggøres sommeren 2002.

⁵⁷ Rådets forordning (Euratom, EØF) nr. 1588/90 af 11. juni 1990 om fremsendelse af fortrolige statistiske oplysninger til De Europæiske Fællesskabers Statistiske Kontor. EFT L 151 af 15.6.1990 s.1.

⁵⁸ KOM(2000)20 endelig.

- jordbundsforurening: i hvilket omfang ophobes restkoncentrationer af pesticider eller metabolitter i jordbunden.
- vandforurening: udviklingen i koncentrationerne i overfladevand og grundvand.

I en anden meddelelse præsenteres de statistiske behov i forbindelse med udarbejdelsen af indikatorerne⁵⁹.

Der var flere indikatorer, som blev anset for (delvis) nyttige til at evaluere afgrødebeskyttelsens "bæredygtighed" i medlemsstaterne. Salg (kg/hektar) var den vigtigste indikator, som blev anvendt i medlemsstaterne med en national plan for begrænsning af anvendelsen. Andre medlemsstater accepterede ikke denne indikator, fordi den ikke er direkte forbundet med en nedbringelse af "risikoen", da et fald i salget kan skyldes øget brug af stoffer med en højere aktivitet og potentielt højere risici. Anvendeshyppigheden anses for at være en bedre generel indikator (navnlig blandt ikke-statslige organisationer og de nordlige medlemsstater).

Inden for OECD har man for nyligt påbegyndt specifikke aktiviteter vedrørende risikobegrænsningsindikatorer på grundlag af de enkelte plantebeskyttelsesmidlers iboende egenskaber. Dette arbejde skal udmønte sig i et værktøj til brugere og politiske beslutningstagere, så de kan vurdere risikotendenserne for miljøet ved anvendelse af plantebeskyttelsesmidler. Det er ikke tanken, at det skal føre frem til en absolut måling af risikoen ved et enkelt plantebeskyttelsesmiddel eller dets virkning, når det anvendes under de anførte forhold. Indtil videre har størstedelen af arbejdet været fokuseret på risikoindikatorer for vandmiljøet. I 2001 blev der gennemført et pilotprojekt med seks OECD-lande og tre indikatorer, som var udviklet i et tidligere projekt, foruden adskillige nationale indikatorer. Der vil blive offentliggjort en teknisk rapport fra projektet. OECD's sekretariat har i begyndelsen af 2002 indrettet et særligt netsted om risikoindikatorer i forbindelse med pesticider, hvor alle projektdokumenter og links til andre relevante netsteder findes. Et projekt om indikatorer for jordbundsmiljøet er påbegyndt for nylig.

EU's Levnedsmiddel- og Veterinærkontor gennemfører revisioner og kontroller i medlemsstaterne og indberetter sine resultater og anbefalinger vedrørende overvågningen af pesticidrestkoncentrationer i fødevarer og anvendelsen af artikel 17 i direktiv 91/414/EØF samt direktiv 96/23/EF⁶⁰. Det sammenstiller også data, som leveres af medlemsstaterne vedrørende national og EU-dækkende overvågning af pesticidrestkoncentrationer⁶¹. Herudover er der udviklet nationale overvågningsprogrammer for pesticidrestkoncentrationer (herunder for frugt, grøntsager, korn og fødevarer af animalsk oprindelse).

Alle disse initiativer vil, hvis de videreudvikles og koordineres, bidrage til at give et mere sammenhængende billede, navnlig hvis de kombineres med faktiske overvågningsdata for situationen i medlemsstaterne, som f.eks.:

- andel af landbrug, som anvender integreret skadedyrsbekæmpelse og/eller pesticidfrit landbrug

⁵⁹ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet: Statistiske oplysninger til brug for indikatorer til overvågning af integreringen af miljøhensyn i den fælles landbrugspolitik. KOM(2001) 144 endelig af 20.3.2001.

⁶⁰ Rådets direktiv 96/23/EF af 29. april 1996 om de kontrolforanstaltninger, der skal iværksættes for visse stoffer og restkoncentrationer heraf i levende dyr og produkter heraf. EFT C 125 af 23.5.1996, s.1.

⁶¹ Årlig beretning om EU-dækkende overvågning af pesticidrestkoncentrationer. Der foreligger nu fem beretninger for årene 1996-2000.

- andel, som anvender prognosesystemer for skadedyrsangreb
- mængde indsamlet tom emballage i forhold til den solgte mængde (antal stk. emballage)
- undersøgelser vedrørende restkoncentrationer, overholdelse af maksimalgrænseværdier
- undersøgelser vedrørende jordbundsforurening pga. pesticider
- undersøgelser af vandkvalitet, overholdelse af grænseværdier for grundvand og/eller overfladevand
- antal personer, som skades af pesticider (der mangler generelt oplysninger)
- udbringningsudstyrets effektivitet og dets overholdelse af passende standarder.

3. Vurdering af den nuværende situation

Ovenstående gennemgang af situationen vedrørende risikobegrænsning i forbindelse med anvendelse af plantebeskyttelsesmidler viser, at der allerede kan konstateres en positiv virkning som følge af indsatsen nationalt og på EU-niveau. De initiativer, som er iværksat indtil nu, er lovende, men der mangler en overordnet sammenhæng og et højere gennemførelsesniveau, hvis risiciene i forbindelse med plantebeskyttelsesmidler skal nedbringes yderligere.

Der er dog mulighed for at forbedre eksisterende instrumenter, navnlig for så vidt angår potentielle synergieffekter eller kumulative effekter af plantebeskyttelsesmidler, langsigtede risici for havmiljøet, incitamentet til substitution og faktisk omlægning af anvendelsen fra mere farlige aktive stoffer til sikrere alternativer, forbedring af bestemmelserne om håndhævelse og kontrol med distribution og salg af plantebeskyttelsesmidler, uddannelseskraft til brugere og tekniske krav til udbringningsudstyret.

Den koordinerede og harmoniserede fuldstændige gennemførelse af eksisterende lovgivningsinstrumenter, herunder anvendelse af de beføjelser, som allerede er tildelt medlemsstaterne i den fælles landbrugspolitik, kunne allerede medføre en betydelig reduktion af risiciene i forbindelse med anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler.

Der vil dog stadig være behov for nye tiltag, som dem, der er beskrevet i afsnit VI, for at holde brugernes bevidsthedsniveau højt og bibeholde tempoet i udviklingen hen mod en yderligere reduktion af de risici, der er forbundet med anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler, i hele EU.

IV. KANDIDATLANDENES SITUATION

Tidsrammen for det sjette miljøhandlingsprogram (2002-2011) betyder, at udviklingen på pesticidområdet skal tage EU-udvidelsen med i betragtning. Udvidelsen får store konsekvenser for kandidatlandene, idet de skal overholde den gældende politik på tiltrædelsestidspunktet. Kandidatlandene bør derfor involveres i processen fra nu af via direkte konsultationer og som parter, der berøres af temastrategiens internationale aspekter.

En vigtig foranstaltning bliver forbedringen af forvaltningen af kemikalier og pesticider i kandidatlandene, herunder bortskaffelse af lagre af forældet pesticidaffald. Der er lagre af en

betydelig størrelse, nemlig adskillige hundrede tusind tons⁶², og deres bortskaffelse skal ske i overensstemmelse med den fremtidige udvikling inden for affaldspolitikken.

Der vil være behov for at støtte en række myndigheder i kandidatlandene, teknisk, finansielt og logistisk, så de kan finde løsninger på problemerne, hvilket bedst kan gøres ved hjælp af systematiske nationale handlingsplaner i førtiltrædelsesfasen. Udarbejdelse af sådanne planer bør modtage særlig støtte. Planerne vil skulle inkludere:

- etablering af nationale oversigter over lagre af forældede pesticider
- passende metoder til behandling/bortskaffelse
- forebyggelse af opbygning af nye lagre.

Der er mange internationale organisationer, som allerede beskæftiger sig med problemet, foruden industrien og ikke-statslige organisationer. Nogle medlemsstater støtter også projekter direkte. Det er vigtigt, at der foregår et samarbejde mellem alle disse parter samt regionalt samarbejde mellem de berørte lande.

Den såkaldte SAPARD-forordning ((EF) nr. 1268/1999⁶³) om fællesskabsstøtte til førtiltrædelsesforanstaltninger inden for landbrug og udvikling af landdistrikter i førtiltrædelsesperioden, udgør rammerne for Fællesskabets støtte til bæredygtig udvikling af landbruget og landdistrikterne. Forordningen fastsætter bla. iværksættelsen af miljøvenlige foranstaltninger via pilotprojekter. Foranstaltningerne bør programsættes på det mest hensigtsmæssige geografiske niveau. Fællesskabets støtte til hovedparten af foranstaltningerne er 75% af de samlede støtteberettigede offentlige udgifter. Det bør også bemærkes, at de ti lande omfattet af SAPARD skal overholde miljøstandarder, som svarer til de i EU-lovgivningen fastsatte standarder, og at investeringer skal ske i overensstemmelse med Fællesskabets regler. Disse forpligtelser er et vigtigt element i SAPARD-programmet i forbindelse med gennemførelsen af Fællesskabets regelværk.

I mange landdistrikter i kandidatlande er dyrkningsintensiteten lav, og der anvendes meget ringe mængder pesticider, så der forventes ikke nogen væsentlig virkning på miljøet. Det er dog vigtigt fortsat at fremme udviklingen og etablere miljøvenlige systemer i nogle landdistrikter i kandidatlandene for at reducere pesticiders virkning på miljøet og sundheden. En forsknings- og udviklingsindsats, som støtter integreret skadedyrsbekæmpelse og økologisk landbrug, vil også spille en rolle i denne forbindelse.

V. INTERNATIONALE ASPEKTER OG REGIONALT SAMARBEJDE

Enhver fællesskabsforanstaltning vedrørende pesticider vil skulle tage hensyn til det internationale arbejde inden for området. Omvendt har Fællesskabet i kraft af sin stilling som stærk aktør i internationale fora mulighed for at påvirke internationale politikker i overensstemmelse med egne mål. Intergovernmental Forum on Chemical Safety⁶⁴, som er ansvarlig for gennemførelsen af ”kemikaliedelen” af Agenda 21, har adskillige aktiviteter i sit program og nogle vigtige operationelle mål, der har direkte relation til pesticider, herunder navnlig kapacitetsopbygning, informationsudveksling, netværksaktiviteter, risikobegrænsning, bekæmpelse af illegal handel osv.

⁶² Som indberettet af det tjekkiske forskningscenter for miljøkemi og økotoxikologi ved sjette International HCH & Pesticides Forum, i Poznan, Polen, fra 20.-22. marts 2001. Hele rapporten findes på: <http://www.recetox.muni.cz/PBTs/content.htm>

⁶³ EFT C 161 af 26.6.1999, s. 87.

⁶⁴ <http://www.who.int/ifcs/>, navnlig Bahia-erklæringen vedtaget på IFCS III i oktober 2000.

Persistente organiske forureningsemner (POP) er bioakkumulative organiske kemikalier, som kan transporteres med vinden over lange afstande og derefter afleje sig. En international konvention, som har til formål at eliminere, hvor det er muligt, emissioner og udledninger af 12 specifikke POP, hvoraf 9 er pesticider, og at udpege andre, blev underskrevet af mere end 90 lande i Stockholm i maj 2001. Fællesskabet og dets medlemsstater er blandt signatarerne og vil skulle vedtage alle de nødvendige foranstaltninger for at kunne gennemføre konventionen, herunder produktionsforbud⁶⁵. I denne forbindelse er der især bekymring over DDT, som er et af de pesticider, der er omfattet af Stockholm-konventionen, men som stadig anvendes i vid udstrækning i udviklingslande for at bekæmpe malaria. Konventionen giver mulighed for en undtagelse, hvis de berørte lande anmoder om det.

Et nøglemål i en række konventioner om beskyttelse af havmiljøet (**OSPAR-, Helsinki- og Barcelona-konventionen**⁶⁶) er standsning af udledninger, emissioner og spild af farlige stoffer senest 2020. Farlige stoffer defineres via kriterier for persistens, toksicitet og potentiel bioakkumulation. 'OSPAR Chemicals for Priority Action' og 'OSPAR Substances of Possible Concern' omfatter et større antal pesticider.

Mange udviklingslande og de Nye Uafhængige Stater mangler den fornødne lovgivning eller infrastruktur til at garantere sikker brug af kemikalier. Dette problem behandles i Rotterdam-konventionen om **proceduren med forudgående informeret samtykke (PIC)** for visse farlige industrikemikalier og pesticider i international handel, som blev vedtaget i 1998, og som i Fællesskabet gennemføres via en ændring af forordning 2455/92. Konventionen indeholder bla. bestemmelser, som pålægger eksportører af kemikalier på PIC-listen at få tilladelse fra det modtagende land før levering og at garantere passende etikettering af eksporterede kemikalier. Desuden etableres en ordning for informationsudveksling om kemiske risici. Konventionen giver også udviklingslande mulighed for at foreslå meget farlige pesticidesammensætninger til optagelse på listen, hvis de giver problemer under de specifikke anvendelsesforhold i udviklingslandet. Ud af de nuværende 31 PIC-stoffer er 26 pesticider.

OECD's projekt for nedbringelse af risikoen fra pesticider blev iværksat i 1994 for at hjælpe OECD-landene med at nedbringe faren ved brug af pesticider. Projektet omfatter tre typer aktiviteter:

- indsamling og offentliggørelse af informationer om risikobegrænsningsaktiviteter
- tilrettelæggelse af workshops, hvor myndigheder og andre "interesserede parter" kan udveksle oplysninger og udpege temaer, som de ønsker at arbejde med i fællesskab
- udvikling af indikatorer, som kan bruges til at måle fremskridt i risikobegrænsningen.

Det er vigtigt for Fællesskabet at dele erfaringer med de andre OECD-lande, så risikoen i forbindelse med pesticider kan nedbringes yderligere, og navnlig at indgå aftaler om harmoniserede indikatorer med henblik på at overvåge udviklingen.

Codex Alimentarius påvirker anvendelsen af pesticider over hele verden. Den indeholder bla. anbefalinger om maksimalgrænseværdier for pesticider i fødevarer. Codex Alimentarius er ekstra vigtig i forbindelse med international fødevarehandel. Dens anbefalinger er den

⁶⁵ Det bør bemærkes, at anvendelsen af alle disse pesticider allerede er forbudt i EU.

⁶⁶ Oslo-Paris-konventionen for Nordøstatlant, Helsinki-konventionen for Østersøen og Barcelona-konventionen for Middelhavet.

målestok, som nationale fødevarerforanstaltninger og -regler evalueres efter inden for Verdenshandelsorganisationen. Da kodeksens maksimalgrænseværdier ikke nødvendigvis er de mest konservative, er der voksende pres inden for EU til selv at fastsætte maksimalgrænseværdier. Medmindre der er belæg for at indføre sådanne EU-grænseværdier, kunne de blandt udviklingslande opfattes som en protektionistisk handelshindring, da de ikke nødvendigvis har de tekniske midler til at bevise, at deres produkter opfylder EU-kravene. EU-grænseværdier for ikke-godkendte pesticider fastsættes normalt ved den nedre analytisk determinerbare grænse, hvilket kan være et problem for udviklingslande, hvor disse pesticider måske stadig anvendes pga. af manglende alternativer, der er lige så billige.

I november 2000 udtalte Rådet og Kommissionen deres støtte til en **udviklingspolitisk erklæring**⁶⁷, der udpegede miljø som sektorovergribende tema. Som et bidrag til ”Cardiff-processen” forelagde Kommissionen et arbejdsdokument i april 2001⁶⁸, hvori søgningen efter synergieffekter mellem miljøbeskyttelse og fattigdomsudryddelse støttes, og samtidig fremhæves mulighederne for integration af miljøhensyn i de seks prioriterede temaer i EU’s politik for udviklingssamarbejde med henblik på at igangsætte en bæredygtig udvikling. Forskellige programmer om anvendelsen af pesticider er blevet finansieret og finansieres via udviklingsprogrammer. Det drejer sig om fremme og gennemførelse af metoder til integreret skadedyrsbekæmpelse, bortskaffelse af lagre af forældede pesticider⁶⁹, skadedyrsbekæmpelse og fødevarerikkerhed, kapacitetsudvikling inden for kemikalie/pesticidforvaltning⁷⁰, oplysninger vedrørende EU-maksimalgrænseværdier⁷¹ og andet.

Mange andre internationale aktiviteter, f.eks. vedrørende **ACP-landene**, EPPO (the European and Mediterranean Plant Protection Organisation), eller FAO (e.g. FAO’s internationale retningslinjer for distribution og anvendelse af pesticider), påvirkes af og påvirker Kommissionens politikker. Det gælder især maksimalgrænseværdier og deres håndhævelse.

VI. ELEMENTER I EN EUROPÆISK TEMATISK STRATEGI FOR BÆREDYGTIG ANVENDELSE AF PESTICIDER

Ved forberedelsen af denne meddelelse er alle eksisterende instrumenter og initiativer på EU- og medlemsstatsniveau taget i betragtning, foruden en lang række baggrundsundersøgelser og forberedende arbejde⁷², som allerede er gennemført.

Man kan gå ud fra

- at mange risici i forbindelse med anvendelsen af pesticider er næsten ens i alle medlemsstater
- at risici virker på tværs af grænserne, hvilket navnlig gælder vand- og luftforurening
- at mange medlemsstater allerede har iværksat risikobegrænsningsprogrammer, og at sådanne ensidige interventioner placerer landbrugere i forskellige

⁶⁷ Rådets dokument 13458/00.

⁶⁸ Kommissionens arbejdsdokument: “Integrating the environment into EC economic and development co-operation”, 10. april 2001, SEC (2001) 609.

⁶⁹ Der lagres også tusindvis af tons forældede pesticider i udviklingslande, især i Afrika. <http://www.fao.org/ag/AGP/AGPP/Pesticid/Disposal/>

⁷⁰ Ved hjælp af nationale profiler. <http://www.unitar.org/cwm/nationalprofiles/index.htm>.

⁷¹ Initiativprogrammet for pesticider. <http://www.coleacp.org>.

⁷² Se <http://europa.eu.int/comm/environment/ppps/home.htm> for en nærmere beskrivelse.

medlemsstater i en uretfærdig konkurrencesituation på det indre marked og kan føre til forskellige sundheds- og miljøbeskyttelsesniveauer i hele Fællesskabet, så der er først og fremmest behov for, at alle eksisterende initiativer harmoniseres og gennemføres fuldt ud på en koordineret måde. De umiddelbare fordele ved en fællesskabsindsats er forbedrede muligheder for at udveksle risikobegrænsningserfaring, at der ydes et bidrag til det indre marked for pesticiders og planteprodukters korrekte funktion og til fair konkurrence mellem brugere af plantebeskyttelsesmidler, hovedsageligt landbrugere, i medlemsstaterne.

Herudover vil der være behov for at udvikle nye instrumenter og initiativer til at løse problemerne ved anvendelse af plantebeskyttelsesmidler. De bør have fælles målsætninger og tilpasses behovene på EU-plan samt nationalt og lokalt plan.

Kommissionen agter at fremsætte forslag til en tematisk strategi for bæredygtig anvendelse af pesticider. Den tematiske strategi supplerer revisionen af regelværket, især af direktiv 91/414/EØF, som allerede er påbegyndt.

Formålet med meddelelsen er at inddrage alle interessegrupper i debatten om de mulige foranstaltninger, som er beskrevet i det følgende. Foranstaltningerne er inddelt efter de hovedoverskrifter, der er anvendt i Rådets og Parlamentets afgørelse xxxx.

1. Nedbringelse af farer og risici for sundheden og miljøet i forbindelse med pesticidanvendelse:

- a. ved at udarbejde nationale planer til nedbringelse af farer, risici og afhængigheden af kemiske bekæmpelsesmidler.

Erfaringerne fra medlemsstaterne har vist, at planer til nedbringelse af risici og anvendelse er effektive. Programmerne skal skræddersys til lokale forhold. De forskellige regioner bør kortlægge deres specifikke behov, f.eks. særlige belastninger og påvirkninger i afstrømningsområder.

Der bør opfordres til, at alle samfundets parter, herunder især landbrugere, deres organisationer, konsulenttjenester og offentlige myndigheder, deltager i udformningen af specifikke programmer, målsætninger og tidsplaner. Planerne forudsætter eventuelt forudgående undersøgelser for at evaluere forskellige scenarier og deres konsekvenser. Resultaterne fra disse nationale planer skal jævnligt ajourføres og indberettes.

Kommissionen foreslår, at alle medlemsstater udarbejder sådanne planer inden to år og jævnligt indberetter resultaterne. Begrænsningsforanstaltninger for alle områder forvaltet af offentlige myndigheder bør være en eksemplarisk del af disse planer. Planerne bør nøje samordnes eller integreres med lignende aktioner under anden fællesskabslovgivning, f.eks. vandområdeplanerne under rammedirektivet eller udviklingsplaner for landdistrikterne under den fælles landbrugspolitik.

- b. ved at reducere særlige risici, som f.eks.:
 1. forurening af vandløb, grøfter og afstrømningsområder både fra diffuse kilder og punktkilder
Kommissionen går fuldt ud ind for at fremme den vellykkede gennemførelse af rammedirektivet for vand, som vil give et højt beskyttelsesniveau for

vandmiljøet mod pesticidforurening. I sammenhæng med den fælles gennemførelsesstrategi⁷³ for rammedirektivet for vand foreslår Kommissionen at indføre bedste praksis ved forvaltning af vandområder, som f.eks. obligatoriske mellemrum mellem marker eller særlige aftaler mellem vandforsyningsselskaber og landbrugere.

2. kemiske kontrolforanstaltninger i miljøfølsomme områder, som defineret i NATURA under direktiv 92/43/EØF, som i artikel 6, stk. 2, pålægger foranstaltninger for at undgå forringelse af naturtyperne og levestederne for arterne samt forstyrrelser af arterne, og som opmuntrer til positive foranstaltninger som miljøvenligt landbrug.

Kommissionen foreslår, at medlemsstater indfører foranstaltninger, som øger beskyttelsen af sådanne områder ved at nedbringe anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler generelt og ved at udpege områder, hvor der slet ikke må anvendes plantebeskyttelsesmidler.

3. sprøjtning fra luften

Kommissionen foreslår et generelt forbud. Der kan gives særlige dispensationer fra en medlemsstats myndigheder, hvis sprøjtning fra luften har klare fordele og også er mere miljøvenligt sammenholdt med andre sprøjtemetoder.

c. ved at informere bedre om risiciene via

1. overvågning af sundheden hos særligt udsatte brugere som landbrugere og særlig følsomme forbrugere (epidemiologisk undersøgelse). Medlemsstaterne bør gennemføre langsigtet forskning inden for forskellige højrisikosituationer (herunder føre et register over anvendte pesticider) og jævnligt offentliggøre rapporter om restkoncentrationer i fødevarer, herunder en evaluering af forbrugernes samlede indtagelse med særlig opmærksomhed rettet mod følsomme forbrugere som f.eks. børn.

De nuværende programmer til overvågning af restkoncentrationer skal styrkes, og omfanget skal udvides (til en bredere vifte af fødevarer og foderstoffer), og de skal koordineres bedre medlemsstaterne imellem (alle berørte ministerier og myndigheder) med forbedret støtte fra Levnedsmiddel- og Veterinærkontoret. Yderligere foranstaltninger vedrørende overvågningsprogrammer og fælles data kunne foreslås inden for rammerne af strategien for miljø og sundhed.

Kommissionen foreslår at medlemsstaterne iværksætter mellem- til langfristede undersøgelser, herunder eventuelt forskningsprogrammer finansieret af Kommissionen, af risiciene for brugere af plantebeskyttelsesmidler og bredt anlagte undersøgelser og overvågningsprogrammer vedrørende pesticidrestkoncentrationer for forbrugere, hvorved opmærksomheden rettes mod særligt udsatte grupper af befolkningen. Med henblik på større effektivitet bør de nationale overvågningstiltag koordineres med forbedret støtte fra Levnedsmiddel- og Veterinærkontoret.

2. indsamling af data om hændelser, som har konsekvenser for arbejdstageres og private brugeres helbred og miljø (central registrering og analyse af hændelserne)

Kommissionen foreslår, at medlemsstaterne indretter nye (om nødvendigt) eller ændrer eksisterende indberetningsordninger, som derefter bør koordineres. Oplysningerne bør behandles centralt og evalueres for hele Fællesskabet.

⁷³ Se <http://europa.eu.int/comm/environment/water/water-framework/implementation.html> for en nærmere beskrivelse.

3. indsamling og analyse af økonomiske data vedrørende anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler (fordele og omkostninger) samt alternativer
Pålidelige tal for de faktiske omkostninger ved anvendelsen af pesticider (herunder de eksterne omkostninger) og alternativer kunne hjælpe ved evalueringen af fordelene sammenholdt med kemikaliefri bekæmpelsesmetoder.

Kommissionen foreslår at støtte yderligere undersøgelser sammen med medlemsstaterne både på nationalt og internationalt niveau (f.eks. OECD).

d. ved yderligere forskning og udvikling inden for:

1. mindre farlige udbrignings- og håndteringsmetoder for plantebeskyttelsesmidler, f.eks.
 - præcisionsprøjtning, forbedret overfladebehandlings- og emballeringsteknologi (ny opløselig emballage og emballage, hvor mindre af produktet bliver tilbage ved tømning)
 - bedre tilpasning og anvendelse af beskyttelsesudstyr
2. integreret skadedyrsbekæmpelse som led i integrerede dyrkningsmetoder, som f.eks. systemer til tidlig advarsel om skadedyrsangreb, prognoser for plantesygdomme osv.
3. forbedrede forsikringsordninger ved et eventuelt mindre udbytte, så præventiv anvendelse begrænses
4. potentielle synergieffekter og antagonistisk virkning af plantebeskyttelsesmidler, navnlig ved hyppigt anvendte kombinationer af aktive stoffer
5. kvantificering af punktkildeforurening og praktiske løsninger på de dermed forbundne problemer
6. forbedrede metoder til vurdering af kroniske og akutte risici fra restkoncentrationer for spædbørn og børn ved fastlæggelse af maksimalgrænseværdier til beskyttelse af deres sundhed.

Kommissionen foreslår sammen med medlemsstaterne at støtte eller iværksætte forsknings- og udviklingstiltag og opfordrer industrien til at bidrage til aktiviteterne.

2. Forbedret kontrol med anvendelse og distribution af pesticider

- a. plantebeskyttelsesmiddelproducenters og -distributørers indberetning af produktionsmængder og import/eksportmængder til de nationale myndigheder. De nationale myndigheder indberetter, med hjemmel i loven, oplysninger til Fællesskabet, som så udarbejder en årlig rapport (via Eurostat) med en sammenfattende dataanalyse. Den nødvendige beskyttelse af oplysninger med kommerciel værdi skal selvfølgelig garanteres ved anvendelse, indsamling og udbredelse af oplysningerne. Oplysninger skal være så detaljerede som mulige og vil også kunne bidrage til en effektiv opfølgning af Rotterdam-konventionen (PIC)
- b. styrkelse af den igangværende indsamling af oplysninger vedrørende anvendelse (mængder anvendt pr. afgrødetype, produkt, areal, udbringningstidspunkt...). I denne forbindelse kunne mere omfattende brug af ”sprøjtejournaler” med jævnlig registrering af data og behandlingsforhold samt typer og mængder af anvendte pesticider også bidrage til at forbedre brugernes bevidsthedsniveau og give mulighed for en bedre kontrol af de faktiske anvendelsesmønstre. Bedre kendskab til de faktiske anvendelsesmønstre vil gøre det lettere at identificere uacceptable risici

- c. styrkelse af systemet, som bygger på artikel 17 i direktiv 91/414/EØF (inspektioner/overvågning af anvendelse og distribution af plantebeskyttelsesmidler hos grossister, detailhandlere og landbrugere) på en koordineret måde
- d. indførelse af et system til regelmæssig og sikker indsamling, eventuelt genbrug, og endelig kontrolleret bortskaffelse af emballage til plantebeskyttelsesmidler og ikke anvendte produkter
- e. indførelse af et system med jævnlige tekniske inspektioner af udbringningsudstyr⁷⁴
- f. etablering af et obligatorisk uddannelsesforløb, oplysningsaktiviteter og certificering for alle brugere af plantebeskyttelsesmidler (landbrugere, lokale myndigheder, arbejdere, distributører, detailhandlere og konsulenttjenester). Uddannelsen bør lægge vægt på sikker anvendelse og både beskæftige sig med menneskers sundhed og miljøaspekter. Det ville desuden bidrage til arbejdstagernes mobilitet, hvis der findes fælles og anerkendte uddannelseskrav. Der bør udarbejdes retningslinjer for bedste praksis for de væsentligste dele af uddannelsen. Det kunne gøres med udgangspunkt i de uddannelsesprogrammer, der er fastsat i artikel 9 i kapitel III i Rådets forordning (EF) 1257/99.

Kommissionen vil fremsætte forslag til relevante obligatoriske krav for alle disse punkter inden to år efter vedtagelse af den tematiske strategi. Overholdelsen bør sikres ved hjælp af tilstrækkelige overvågningsforanstaltninger. Hvor det er hensigtsmæssigt, sammenkædes støtte til landbrugere under den fælles landbrugspolitik med overholdelse af kravene.

3. Nedbringelse af koncentrationerne af farlige aktive stoffer, bl.a. ved at substituere de farligste stoffer med sikrere (herunder ikke-kemiske) alternativer

Dette mål nås hovedsagelig via en hurtigere gennemførelse af direktiv 91/414/EØF og ændringer af direktivet i den nærmeste fremtid. Det forberende arbejde er allerede i gang.

I praksis betyder det, at der skal gennemføres en systematisk evaluering af eventuelle substitutionsmuligheder⁷⁵ for et aktivt stof, som giver anledning til vedvarende bekymring, enten ved at anvende et andet stof (på grundlag af en oversigt over aktive stoffer, når der findes et alternativ til en specifik anvendelse) eller et pesticidfrit alternativ. En undersøgelse af mulighederne for at indføre dette princip for hele Fællesskabet blev anbefalet i 10-årsrapporten om anvendelsen af direktiv 91/414/EØF og understreget af Rådet og Europa-Parlamentet i deres konklusioner om rapporten.

Kommissionen foreslår, at direktiv 91/414/EØF ændres, så det bla. kommer til at inkludere substitutionsprincippet. Kommissionen undersøger gennemførligheden og eventuelle måder, hvorpå det kan omsættes i praksis. Medlemsstaternes rapportører bør så udføre sammenlignende vurderinger under passende forhold (som skal fastsættes), når de evaluerer aktive stoffer, under behørig hensyntagen til eventuelle resistensproblemer. Revisionen af direktivet vil også tage hensyn til en række andre emner, som blev fremhævet i Rådets

⁷⁴ Det findes allerede i en række medlemsstater. Erfaringerne har vist, at obligatoriske ordninger er mere effektive end frivillige ordninger.

⁷⁵ Denne tanke er allerede medtaget i direktivet om biocider 98/8/EF.

konklusioner og udtalelsen fra Europa-Parlamentet om 10-årsrapporten vedrørende funktionen af direktiv 91/414/EØF⁷⁶.

4. Tilskyndelse til begrænset pesticidanvendelse eller pesticidfri dyrkning, navnlig ved at øge forbrugernes bevidsthed, fremme af brugen af kodekser for god praksis og fremme af overvejelser om eventuel anvendelse af finansielle instrumenter

- a. Fremme og udvikling af alternativer til kemisk bekæmpelse ved hjælp af integreret skadedyrsbekæmpelse, økologisk landbrug og biologiske bekæmpelsesmetoder til særlige formål, f.eks. i drivhuse, samt undersøgelse af en eventuel brug af genmodificeringsteknologi, hvis anvendelsen anses for at være uden risiko for sundheden og miljøet.

Fremme af god praksis, bla. ved hjælp af yderligere udvikling af retningslinjerne for god landbrugspraksis, så integreret skadedyrsbekæmpelse indarbejdes heri.

Fremme yderligere allokering af midler i medlemsstaterne og landbrugeres overtagelse af foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne, navnlig miljøvenlige ordninger, som fremmer begrænset brug af pesticider og går ud over god landbrugspraksis (økologisk landbrug, integrerede dyrkningsmetoder og særlige foranstaltninger til at nedbringe pesticidanvendelsen), men også uddannelse og andre relevante foranstaltninger.

- b. Sanktioner over for brugere i form af nedsat eller ingen af støtte under støtteordninger

Medlemsstaterne bør indføre en strengere praksis for at indføre sanktioner i form af nedsat eller slet ingen støtte, som er fastsat i Rådets forordning 1259/1999, når miljøkrav, som de har fastsat som hensigtsmæssige på baggrund af forholdene for den anvendte landbrugsjord eller den pågældende produktion, ikke overholdes. Hvis sådanne krav endnu ikke findes, bør de fastsættes.

For punkt a og b agter Kommissionen at benytte de allerede eksisterende bestemmelser mere stringent og udnytte dem fuldt ud. Den kommende rapport om forordning (EF) 1259/1999 vil vise, hvad medlemsstaterne har gjort inden for miljøbeskyttelseskrav og give et fingerpeg om, hvilke yderligere skridt, der er nødvendige for at styrke gennemførelsen. Kommissionen vil inddrage pesticidspørgsmål i debatten om den fremtidige udvikling af god landbrugspraksis som et politisk værktøj.

- c. Særlige afgifter på plantebeskyttelsesmidler

Nogle medlemsstater har allerede indført særlig afgifter, medens andre har planer om det. Indførelse af en miljøafgift højner bevidstheden om de skadelige virkninger ved en for intensiv brug af plantebeskyttelsesmidler og nedbringer afhængigheden af kemiske produkter i det moderne landbrug yderligere. En afgift gør også ikke-kemiske metoder mere konkurrencedygtige og kunne bidrage til de ekstra midler, der er behov for til at dække de eksterne omkostninger i forbindelse med plantebeskyttelsesmidler samt forskning og udviklingsarbejde inden for mere bæredygtige alternativer og yderligere beskyttelse af følsomme områder og populationer.

⁷⁶ Se fodnote 31.

Kommissionen har gennemført en undersøgelse af fordele og ulemper ved samt gennemførligheden af et EU-dækkende regelsæt for pesticidafgifter⁷⁷.

I undersøgelsen konkluderedes det, at en "ideel afgift" skulle opfylde følgende kriterier:

- effektiv skelnen mellem de forskellige pesticider (dvs. afgiften bør være proportional med den eventuelle miljøskade)
- korrekt fastsættelse (dvs. svare til de marginale eksterne omkostninger)
- effektivt opkrævnings- og godtgørelsessystem
- sikret mod bedrageri
- udgøre et permanent incitament for landbrugere.

Ifølge undersøgelsen er der store problemer med de to første kriterier: der er kun utilstrækkelige oplysninger om pesticiders (langsigtede) negative miljøvirkninger, og det er meget vanskeligt at summere de forskellige effekter, så der fremkommer ét samlet mål (dvs. virkningen på vandmiljøet sammenholdt med virkningen på jordbundsmiljøet). Desuden er det nærmest umuligt at kvantificere (og værdiansætte) de eksterne faktorer præcist. Inden for undersøgelsens rammer var det ikke muligt at fremkomme med en løsning til et EU-dækkende regelsæt for pesticidafgifter.

Ikke desto mindre tyder erfaringerne fra to tilfælde, hvor afgifter anvendes i praksis (Danmark og Sverige), på at afgifterne har en vis virkning, omend en mindre virkning end oprindeligt forventet. Efterspørgslen efter plantebeskyttelsesmidler faldt, hvilket tyder på en vis priselasticitet, men det er uklart om det kunne henføres til afgiften alene eller om det skyldtes en række " ledsageforanstaltninger", som blev iværksat samtidig. Indtægterne fra afgiften har derimod vist sig at være et vigtigt aspekt. Indtægterne blev (i hvert fald delvist) brugt til at finansiere støtteprogrammer (som rådgivning), der sigter mod at optimere anvendelsen af pesticider. Der er desuden opstået betydelige økologiske landbrugssektorer i de to lande.

I lyset af de foreløbige erfaringer har Kommissionen ikke planer om at fremsætte forslag om en fuldt udviklet EU-dækkende ordning for afgifter på plantebeskyttelsesmidler, som søger at afspejle de faktiske marginale eksterne omkostninger. Først er der brug for yderligere forskning i de fulde omkostninger og fordele (herunder eksterne faktorer) ved at anvende plantebeskyttelsesmidler eller alternative metoder. Kommissionen er af den opfattelse, at hvis man indfører sådan en afgift, så bør medlemsstaterne opmuntres til at anvende differentierede afgifter, som tager hensyn til EF-traktatens generelle principper og medlemsstatens egne særlige miljøproblemer. Afgifter bør være et tilstrækkeligt incitament for pesticidbrugere til at vælge mindre miljøskadelige pesticider efter forholdene i den pågældende medlemsstat, og bidrage til delvis internalisering af de miljømæssige eksternaliteter ved anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler. De kunne desuden bidrage til at finansiere en række foranstaltninger under de nationale risikobegrænsningsplaner og arbejde inden for forskning og udvikling som foreslået under forskellige punkter ovenfor.

⁷⁷ Endelig rapport fra EIM/Haskoning, Zoetermeer, juli 1999.

d. Harmonisering af momsen for plantebeskyttelsesmidler

Den nuværende situation med momssatser på mellem 3 og 25% på plantebeskyttelsesmidler medfører ulige vilkår for landbrugerne i de forskellige medlemsstater. Den gældende fællesskabslovgivning giver medlemsstaterne mulighed for at anvende en nedsat momssats for plantebeskyttelsesmidler. Det medfører konkurrenceforvridning på det indre marked og kan føre til illegale importører med øget usikkerhed om potentielle negative virkninger for sundhed og miljø, som skyldes anvendelsen af illegalt importerede plantebeskyttelsesmidler, f.eks. kan der være en øget risiko, hvis etiketteringen er affattet på et sprog, som brugeren ikke kender.

For at sikre en gnidningsløs funktion af det indre marked bør momssatserne tilnærmes hinanden i alle medlemsstater. Kommissionen er i øjeblikket ved at forberede en revision af momslovgivningen, som kunne omfatte dette harmoniseringstiltag, og vil fremsætte forslag om at anvende den normale momssats (mindst 15%), hvorved alle plantebeskyttelsesmidler ikke længere vil kunne regnes til fritagede landbrugsprodukter, fordi de generelt skader miljøet.

Kommissionen foreslår, at harmoniseringen af momssatsen på det normale fællesskabsniveau bør overvejes som et nødvendigt første skridt på vej mod overholdelsen af det indre markeds krav og for at begrænse risikoen for illegal import.

5. Et gennemskueligt system til rapportering og overvågning af fremskridtene hen imod strategiens mål, herunder udvikling af passende indikatorer

a. Jævnlig rapportering om nationale risikobegrænsningsprogrammer

Når de er etableret, bør de nationale risikobegrænsningsprogrammer for plantebeskyttelsesmidler være underlagt specifik og streng overvågning i medlemsstaterne. Resultaterne af denne overvågning bør indberettes til Kommissionen.

b. Udvikling af passende indikatorer til overvågning og fastlæggelse af kvantitative mål

De fleste indikatorer, som anvendes i øjeblikket, omfatter kvantitative ændringer i anvendte mængder og anvendeshyppighed. På grund af plantebeskyttelsesmidlers varierende kemiske beskaffenhed og de forskellige anvendelsesmåder er der dog ikke nødvendigvis en forbindelse mellem disse indikatorer og en lavere risiko. Derfor bør der også anvendes andre typer målinger, f.eks. andelen af certificerede brugere, eller størrelsen af det areal, der behandles med plantebeskyttelsesmidler. Man kunne også tænke sig andre typer målinger, som først skal udvikles, eller en kombination af de forskellige målinger.

I øjeblikket finde der ikke nogen generelt accepterede indikatorer (se nærmere beskrivelse i afsnit 2.5). Udviklingen af sådanne risikoindikatorer er en prioriteret forskningsopgave, som det blev fremhævet i to nylige meddelelser fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet⁷⁸.

⁷⁸ Se fodnote 43 og 44.

Kommissionen foreslår, at medlemsstaterne jævnligt indberetter udviklingen i de nationale risikobegrænsningsprogrammer. Medens man afventer, at der udvikles harmoniserede indikatorer, bør de rapportere om udviklingen ved hjælp af de mest hensigtsmæssige indikatorer, der findes i øjeblikket. Overvågningen bør omfatte jordbunden i landbrugsområder, og hvor det er relevant, skovområder, vandmiljøet og restkoncentrationer i fødevarer og foderstoffer. Kommissionen og medlemsstaterne bør aktivt bidrage til den internationale udvikling af indikatorer (navnlig inden for OECD) og deres efterfølgende anvendelse.

6. Kandidatlandene

- a. EU-udvidelsen får store konsekvenser for kandidatlandene, idet de skal overholde den gældende politik på tiltrædelsestidspunktet.

I denne forbindelse er forvaltning af lagre af forældede pesticider i en række kandidatlande flere gange blevet fremhævet som et vigtigt problem. Pesticider forældes, når de ikke længere kan anvendes til deres oprindelige formål og derfor skal bortskaffes. De almindeligste årsager til denne situation er:

- produkterne er blevet forbudt eller deres anvendelse er blevet strengt begrænset
- pesticidet er degraderet på grund af ukorrekt eller for lang lagring.

Mange pesticider, som stadig anvendes i adskillige kandidatlande, kan blive forældede i tiltrædelsesøjeblikket. Desuden findes der allerede betydelige lagre af forældede pesticider nu. I henhold til direktiv 91/689/EØF⁷⁹ skal pesticider regnes for at være farligt affald, som kræver særlige foranstaltninger ved bortskaffelse (afbrænding i særlige ovne). Hvis der ikke træffes passende foranstaltninger, har kandidatlandene måske ikke nok passende ovne, hvor emissionsgrænserne kan overholdes, så der vil være behov for at opgradere forbrændingsanlæggene eller for transport til passende forbrændingsanlæg i de nuværende medlemsstater. I sidste ende skal der findes andre løsninger. En del af de forældede pesticider vil være omfattet af Stockholm-konventionen om POP, og foranstaltninger vedrørende deres bortskaffelse vil kunne støttes med midler under konventionen (forslag fra 7 kandidatlande om registrering af forurening forårsaget af POP er allerede godkendt). Det kan dog blive nødvendigt med yderligere støtte til kandidatlandene.

Kommissionen foreslår, at der i nært samarbejde med kandidatlandene udarbejdes særlige støtteprogrammer, som er målrettet mod håndteringen af lagre af forældede plantebeskyttelsesmidler og sikker bortskaffelse af dem. Programmerne bør begynde med identifikation og kvantifikation af eksisterende og forventede lagre (hvor stort er problemet?⁸⁰) og derefter foreslå passende bortskaffelsesforanstaltninger (helst inden for rammerne af de nationale planer for forvaltning af farligt affald). Medlemsstaterne bør bistå med teknisk (og om nødvendigt finansiel) støtte til at opbygge den nødvendige administrative kapacitet til at udvikle og forvalte sådanne bortskaffelsesprogrammer.

Kommissionen foreslår også fortsat at støtte kandidatlandene i forbindelse med pilotprojekter inden for miljøvenlige ordninger, som fastsat i SAPARD-forordningen, med henblik på at videreudvikle ordningerne og navnlig for at nedbringe risiciene i

⁷⁹ EFT C 377 af 31.12.1991, s. 20.

⁸⁰ Europa-Parlamentet sendte et brev til alle kandidatlande i juli 2001 og anmodede om et skøn over typer og mængder forældede pesticider i lagre og planerne for deres bortskaffelse.

forbindelse med anvendelsen af pesticider, så disse ordninger på rette vis kan indgå som en del af planerne for udvikling af landdistrikterne, når tiltrædelsen sker.

7. Internationale aspekter

Fællesskabet og medlemsstaterne bør bidrage til sikker anvendelse af plantebeskyttelsesmidler i udviklingslande og nye uafhængige stater ved hjælp af en bedre overvågning og vurdering af kemikalieeksporter eller -skænkninger. Der bør tilbydes uddannelse og vejledning i anvendelse, håndtering og opbevaring af plantebeskyttelsesmidler samt forvaltning af lagre af forældede plantebeskyttelsesmidler og desuden støtte til kapacitetsopbygning og informationsudveksling. Den fuldstændige gennemførelse af Rotterdam-konventionen (PIC) og Stockholmkonventionen (POP) er vigtige skridt i den retning. Det omfatter finansiel støtte og teknisk bistand, dels via de mekanismer, der er fastlagt i konventionerne, og dels yderligere bistand ved kapacitetsopbygningen ved hjælp af særlige projekter eller inden for rammerne af regionale aftaler (navnlig Cotonou-aftalen). Det omfatter også en styrket integration af miljøhensyn i udviklingspolitikken og bidrag til målsætningerne for det mellemstatslige forum for kemikaliesikkerhed (Intergovernmental Forum on Chemical Safety).

Kommissionen har allerede forelagt Rådet forslag til den nødvendige lovgivning, som ratificerer og gennemfører Rotterdam-konventionen om forudgående informeret samtykke, herunder en ændring af forordning 2455/92. Kommissionen agter inden for kort tid at fremsætte de nødvendige forslag vedrørende ratificering og gennemførelse af Stockholm-konventionen om persistente organiske miljøgifte.

Kommissionen og medlemsstaterne vil skulle bidrage til den tekniske og finansielle støtte, som konventionerne lægger op til, foruden støtte i forbindelse med særlige bilaterale aftaler (som f.eks. med ACP-landene). Herudover bør de øge deres indsats inden for visse programmer som f.eks. forskning inden for alternativer til DDT til bekæmpelse af malaria (inden for rammerne af EU-initiativet om smitsomme sygdomme), kapacitetsopbygning inden for kemikalieforvaltning, og støtte til udviklingslande, så de kan erstatte pesticider, som ikke længere er godkendt i EU, med alternativer og dokumentere overholdelsen af EU-maksimalgrænseværdierne for landbrugsprodukter. Kommissionen vil også søge at samarbejde med de Nye Uafhængige Stater om kemikalieforvaltning⁸¹.

Kommissionen og medlemsstaterne vil fortsat deltage i arbejdet under Codex Alimentarius for at sikre, at dens maksimalgrænseværdier garanterer tilstrækkelig beskyttelse af menneskers sundhed og for at minimere risikoen for, at Fællesskabets foranstaltninger indklages til Verdenshandelsorganisationen.

VII. KONKLUSION OG ARBEJDET FREMOVER

I denne meddelelse præsenteres en bred vifte af baggrundsmateriale om de gældende instrumenter og initiativer, som direkte eller indirekte påvirker anvendelsen af pesticider i Fællesskabet, og yderligere foranstaltninger, der allerede findes i medlemsstaterne. I meddelelsen udpeges også tilbageværende problemstillinger i forbindelsen med anvendelsesmønstre for pesticider.

⁸¹ Kommissionens meddelelse om miljøsamarbejde mellem Rusland og EU (KOM(2001)772 endelig).

Med henblik på en yderligere nedbringelse af de risici, som plantebeskyttelsesmidler frembyder for menneskers sundhed og miljøet, udpeges en række foranstaltninger i meddelelsen, som kunne udgøre del af en temastrategi for bæredygtig anvendelse af pesticider, der vil være et nyttigt supplement til de gældende lovgivningsrammer.

Til at gennemføre strategien kunne Fællesskabet og medlemsstaterne anvende mange forskellige instrumenter: retligt bindende foranstaltninger, (økonomiske) incitament, forskningsprojekter eller frivillige tiltag. Der kan også anvendes en blanding af alle disse instrumenter. Mange af foranstaltningerne gennemføres bedst ved at indgå i de berørte politikområder, som allerede findes eller er under udvikling, f.eks. beskyttelse af vandressourcer, sundhed og forbrugerbeskyttelse (navnlig fødevarerikkerhed) og den fælles landbrugspolitik.

Det er klart, at de fleste af de foreslåede foranstaltninger ligger inden for medlemsstaternes kompetenceområde i øjeblikket. Det gælder for aktiviteter vedrørende retningslinjerne for god landbrugspraksis, fremme af integreret skadedyrsbekæmpelse, uddannelsesprogrammer for brugere, yderligere fremme af økologisk landbrug og landbrug med ringe pesticidanvendelse samt brug af sanktioner, herunder nedsættelse eller bortfald af støtten under den fælles landbrugspolitik. Det kan dog være nødvendigt at fastlægge minimumskrav på fællesskabsniveau, hvis man vil opnå en højere grad af harmonisering og en bedre gennemførelse. Nogle af de foreslåede foranstaltninger reguleres bedst på fællesskabsniveau (i nært samarbejde med medlemsstaterne). Det gælder f.eks. fastlæggelse af tilstrækkelige overvågningskrav, indsamling af anvendelsesdata og harmoniserede systemer til indberetning af hændelser, som påvirker sundhed og miljø.

Med udgangspunkt i disse muligheder foreslås der afholdt en offentlig høringsproces om en fremtidig temastrategi for bæredygtig anvendelse af pesticider. Kommissionen indbyder hermed alle interesserede parter til at deltage i debatten og fremsætte bemærkninger til dette dokument. Der organiseres en offentlig høring i 4. kvartal 2002.

Bemærkninger kan indsendes direkte til Kommissionen frem til 30. november 2002. Bidrag bedes sendt til Ms Hellsten, Head of the Chemicals Unit (DG Environment), 200 Rue de la Loi / Wetstraat 200, B-1049 Bruxelles/Brussel, Belgien Alternativt kan bemærkninger fremsendes pr. e-mail til ENV-SustainablePPP@cec.eu.int. Denne meddelelse på de forskellige sprog, baggrundsundersøgelser og andre relevante dokumenter, som er brugt ved udarbejdelsen findes på netadressen: <http://europa.eu.int/comm/environment/pppshome.htm>.

På grundlag af de i meddelelsen indeholdte analyser og resultaterne af høringsprocessen, vil Kommissionen i begyndelsen af 2004 fremsætte forslag til alle de nødvendige foranstaltninger vedrørende en sammenhængende tematisk fællesskabsstrategi om bæredygtig anvendelse af pesticider. På grund af udviklingen inden for andre politikområder, navnlig revisionen af direktiv 91/414/EØF og midtvejsevalueringen af den fælles landbrugspolitik, vil nogle af de påtænkte foranstaltninger allerede blive iværksat inden færdiggørelsen af den fuldstændige temastrategi.

Bilag 1: Undersøgelser gennemført i forbindelse med projektet om bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler⁸²

Fase 1:

Pesticide use in the EC (Agricultural Economics Research Institute (LEI), The Netherlands 1994)

Towards a future EC pesticides policy (Centre for Agriculture and Environment (CLM), The Netherlands, 1994)

Fase 2:

Possible Arguments and Objectives of an Additional EC Policy on Plant Protection Products (Oppenheimer, Wolff & Donnelly, 1996)

Additional EU Policy Instruments for Plant Protection Products (Wageningen Agricultural University (Mansholt Institute) 1997)

Analysis of Agricultural Policy in Relation to the Use of Plant Protection products (Produce Studies Limited, 1996)

Assessment of the Benefits of Plant Protection Products (Eyre Associates, 1997)

Regional Analysis of Use Patterns of Plant Protection Products in Six EU Countries (Landell Mills Market Research Limited, 1996)

Further Analysis of Presence of Residues and Impact of Plant Protection Products in the EU (Soil Survey and Land Research Centre and sub-contractors, 1996)

Endelige dokumenter fra workshoppen (maj 1998)

Possibilities for Future EU Environmental Policy on Plant Protection Products- Synthesis Report (Summary Report of all six studies) (Oppenheimer, Wolff & Donnelly, 1998)

Beretning fra workshoppen afholdt i Bruxelles i maj 1998.

⁸² Internet-adresse: <http://europa.eu.int/comm/environment/ppps/home.htm>

Artikel 2: Definitioner

God landbrugspraksis er omtalt i artikel 14, stk. 3, 3. led, og artikel 23, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL) samt i artikel 29 i Kommissionens forordning 445/2002 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999. God landbrugspraksis er den standard, som en fornuftig landbruger ville følge i den pågældende region. Det er medlemsstaterne, som fastsætter denne standard, som i alle tilfælde omfatter overholdelse af generelle obligatoriske miljøkrav. Udtrykket **god landbrugspraksis** anvendes også ofte i forbindelse med pesticider. Skønt det ikke er defineret, henviser udtrykket i direktiv 76/895/EØF, 86/362/EØF, 86/363/EØF og 90/642/EF, som fastlægger maksimalgrænseværdier for pesticidrestkoncentrationer, til den laveste restkoncentration, som stadig sikrer, at plantebeskyttelsesmidlet har tilstrækkelig virkning, hvilket gør det klart, at maksimalgrænseværdierne for restkoncentrationer afledes ud fra anvendelseshensyn.

God plantebeskyttelsespraksis anvendes i direktiv 91/414/EØF (i forbindelse med markedsføring af plantebeskyttelsesmidler) for den korrekte anvendelse af plantebeskyttelsesmidler, men direktivet giver ikke nogen entydig definition. En definition udarbejdes af EPPO med fuld støtte fra Kommissionen.

Bedste miljøpraksis henviser til anvendelsen af den mest hensigtsmæssige kombination af miljøforanstaltninger. Eksempler på anvendelsen i specifikke sammenhænge beskrives i bilag II til Konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet.

Der anvendes også andre begreber, som vedrører produktionsmetoder, i meddelelsen:

Begrebet **økologisk produktionsmetode** er defineret og reguleret i Rådets forordning (EØF) nr. 2092/91 af 24. juni 1991 om økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter og om angivelse heraf på landbrugsprodukter og levnedsmidler.

Integreret landbrugsdrift, integreret produktion, integrerede dyrkningsmetoder og integreret skadedyrsbekæmpelse er alle begreber, som vedrører landbrugsdrift. De omfatter forskellige mindstekrav til miljøbeskyttelse eller skadedyrsbekæmpelse, anvendelsen af en kombination af foranstaltninger, herunder forebyggende foranstaltninger, prognose- og diagnosesystemer og valg af de bedste værktøjer til mekanisk eller kemisk bekæmpelse. Der anvendes også ofte forskellige metoder til at begrænse anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler. Det kan f.eks. være advarselsystemer eller ”doseringsnøgler”.

Begreberne fremkommer efter en afvejning af en hel række faktorer: bedriftens økonomiske situation, skadedyrs- og sygdomsbekæmpelse, produktkvalitet, befolkningens sundhed og fødevarer sikkerhed, arbejdsforhold og miljøvirkning.

Der er etableret ”**certificerede**” **produktionssystemer** i Europa på linje med integreret skadedyrsbekæmpelse og integrerede dyrkningsmetoder.

Certificering giver en bedre garanti for afgrødebeskyttelsens virkning på miljøet, befolkningens sundhed (øget fødevarer sikkerhed og -kvalitet) samt arbejdsforhold. Den gør landbrugspraksis synlig, idet det vises, hvordan landbrugere opfylder kravet om bæredygtig produktion af afgrøder.